Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 13 март 1973 йил, сешанба • № 60 (15.534). • Баҳоси 2 тийин.

ИШЧИ — ДАВРИМИЗНИНГ БОШ ҚАҲРАМОНИ

Ишчилар синфи... Улуғ Советлар оиласида серқуёш Ўзбекистонимиз қандай катта камолот йўлини босиб ўтган бўлса, бунда ишчилар синфи, шубҳасиз, етакчи ва ҳал қилувчи роль ўйнади. Бу улуғвор синф ҳақида фикр юритар эканмиз, кўз ўнгимизда унинг мўъжизакор, қудратли қўллари яратаётган улкан иншоотлар силсиласи қад кўтаради. У қурган йўллар, посёлкалар, шаҳарлар, каналлар, сунъий денгизлар Мирзачўл, Қарши ва Сурхон-Шеробод чўлларининг қиёфасини бутунлай ўзгартириб юборди. Унинг азми билан саҳролар бағрида Навоий, Зарафшон ва Ширин каби кўркам, замонавий типдаги янги шаҳарлар қад кўтарди. Жаҳоннинг энг улкан трассаси — Урта Осиё — Марказ газ йўли қурилди. Сирдарё ГРЭСи, Туямўйин гидроузели каби йирик энергетика манбалари бунёдга келтириляпти. Ғоят қисқа давр ичида ўнлаб янги ва йирик саноат корхоналари қуриб, ишга туширилди. Булар ишчилар синфининг фақат сунгги йиллардаги бунёдкорлик ишларининг кичик бир рўйхатидир.

Мана шу улкан сабабларга кўра ишчилар синфини турмушнинг ўзи даврнинг бош қаҳрамонлари даражасига кўтарди. Ишчилар ҳаёти адабиёт ва санъатимизнинг етакчи мавзуларидан бўлиб қолди. Ҳозирги кунда бу мавзуни ижодининг асосига айлантирган адибларимиз сафи тобора кенгайиб бораётганлиги ғоят қувончли воқеадир. Ишчилар ҳақида кейинги йилларда бир қатор йирик эпиқ асарлар яратилди. Театрларимиз саҳналарида ишчилар образи яратилган пьесалар пайдо бўлди. Ишчиларнинг меҳнатини тараннум этувчи қўшиқлар ҳам кўпайяпти. Очеркчиларимиз бу мавзунинг бадиий тадқиқ этилишига самарали ҳисса қўшдилар. Ишчилар ҳақида бир қатор кино, рассомчилик, музика асарлари ҳам бунёдга келди.

Ишчиларнинг бадиий юксак образи яратилган ва уларнинг қаҳрамонона фаолиятини куйловчи энг яхши асарлар учун ўтказилган Бутуниттифоқ ва республика конкурсларида республикамиз адабиёти ва санъатининг айрим асарлари фахрий мукофотларга сазовор бўлди. Хуллас, бу соҳада қайд этишга арзийдиган самарали ижодий ютуқлар бор.

Адабиётнинг барча жанрларида, айниқса прозада социалистик қишлоқ темаси, қишлоқда янги совет кишисининг камол топиши жараёнлари атрофлича ва бадиий-мароқли очилган. Совет ҳокимияти йилларида воярга етган янги ўзбек зиёлисининг ҳам ранг-баранг образлари бадиий тасвир оламига кирди. Адабиётда тарихий тематика анча кенг ишланмоқда. Лекин ишчилар синфининг ҳаёти ва меҳнати турмушнинг бошқа томонларига нисбатан олиб қаралганда, айтарли чуқур ишланган деб бўлмайди. Ишчилар синфи жамиятнинг асосий ишлаб чиқарувчи кучи, халқимизнинг коммунизм қуриш соҳасидаги курашларининг авангардида бораётган жанговар синф сифатида бадиий ижод аҳлидан янада каттароқ диққат-эътиборни, илҳомбахш ва чуқур изланишларни талаб қилади.

Бугунги ишчи, меҳнат малакаси ва билими, ижтимоий-маънавий ва маданий қиёфаси жиҳатидан олдинги авлодларга нисбатан ниҳоят даражада ўсиб кетди. Давримиз ишчисининг қиёфаси тўғрисида ўйлаганда, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежневнинг СССР касаба союзларининг XV съездида айтган қуйидаги сўзлари ёдга тушади:

«Ҳозирги илғор ишчи, — деган эди Л. И. Брежнев, — чуқур билимга, кенг маданий савияга эга бўлган, меҳнатга онгли ва ижодий муносабатда бўладиган кишидир. У ўзини ишлаб чиқаришнинг хўжайини деб, жамиятимизда, мамлакатимизда рўй бераётган ҳамма воқеалар учун масъул киши деб ҳис қилмоқда. Бу ишчи сиёсий жиҳатдан актив, бўшашувчилик ва масъулиятсизликка, ишлаб чиқаришни ташкил этишдаги ҳар қандай нуқсонларга муросасиз қарайдиган кишидир. У ҳар қандай мешчанликка, одамлар онгида ва ҳулқ-атворидаги ўтмишнинг ҳар қандай сарқитларига муросасиз душмандир.

Партия идеаллари, коммунизм идеаллари бундай ишчи учун унинг бутун дунёқарашининг моҳияти бўлиб қолди. Бу идеаллар унинг юриш-туришини, одамлар билан муносабатларини, унинг бутун ҳаёт йўлини белгилаб беради».

Ўзбек совет ёзувчиларининг ҳозирги кунда яратаётган асарларида ва уларнинг келгуси ижодий режаларида бизга замондош бўлган мана шундай юксак характеристикали ишчининг тўлақонли бадиий образини яратиш асосий мақсадлардан бўлиши керак. Ҳолбуки, ҳозирги пайтда замондош ишчиларнинг ёрқин типи даражасига кўтарилган масштабли, тарихан конкрет ишчи образи асарларимизда кам учраяпти. Адабиётда ҳозирги кун ишчисининг янгича маънавий сифатлари етарли тадқиқ этилмаётир. Асарларимизда ишчилар синфи ҳақида эскирган тасаввурлар учраб туради. Шунингдек, баъзан номигагина ишчи аталган, у ёки бу ишлаб чиқариш корхонасига регистрация қилинган, аслида эса ўз соҳасига мутлақо аралашмай, маиший турмуш муаммоларига ўралашиб қолган ишчи «образлари» ҳам йўқ эмас. Драматургияда ҳам, поэзияда ҳам замондош ишчиларнинг образлари, ёрқин ҳис-туйғулари етарли даражада чуқур акс этмаяпти.

Очеркчиларимизга ҳам ҳақли таъналарни айтишга тўғри келади. Ёзувчилар орасида «Очерк — журналистларнинг иши» деган маънога яқин турадиган бир кайфият мавжуд. Очерк жанрини ривожлантиришга, айниқса унда ишчи мавзусининг ишланишига лоқайд қараб туриб бўлмайди. Кейинги пайтларда ҳозирги кун ишчиси ҳаётининг ижтимоий, иқтисодий ва маънавий-аҳлоқий масалалари кўтарилган проблематик очерклар матбуотда деярли кўринмай қолди. Ҳолбуки, очерк адабиётнинг «енгил суворий» жанри сифатида ишчилар ҳаёти мавзусини бадиий ҳал қилишда олдинги сафларда бўлиши, бошқа жанрлардағи ижодкорларни ҳам қизғин илҳомлантириб юбориши лозим.

Ишчилар ҳаёти мавзуси болалар ва ўсмирлар адабиёти олдида турган муҳим вазифалардандир. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Ҳунар-техника таълими системасини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги қарорида адабиёт ва санъат вакилларига мурожаат қилиниб, улар «ишчилар синфининг ёш ўринбосарлари тўғрисида юксак бадиий асарлар яратишлари керак» деб таъкидланади. Бу шарафли иш болалар адабиёти яратувчилари зиммасига ҳам масъулиятли вазифаларни юклайди.

Адабий танқидчилигимиз ҳозирги кундаги ижодий процесснинг муҳим томонларини таҳлил этувчи яхши, мазмундор танқидий асарлар билан ўқувчиларни мамнун қиляпти. Лекин ўзбек совет адабиётида ишчилар ҳаёти, меҳнат мавзусининг бадиий акс эттирилиши бўйича тўпланган ижодий тажрибаларни назарий жиҳатдан чуқур ва атрофлича таҳлил қилиб берувчи салмоқли танқидий асарлар ҳамон яратилмаяпти.

Республикамизнинг адабий матбуотидан ишчилар синфи ҳаётининг ёритилишида янада жонкуярлик кўрсатиши талаб қилинади. Ҳолбуки, ҳозир газета ва журналларимизда бу мавзунинг кенг ва мароқли ёритилиши юзасидан айтарли изланиш ва ташаббуслар етарлича кўзга ташланмаяпти.

Меҳнат кишиси образини яратиш социалистик реализмнинг муҳим талабларидан биридир. Ёзувчилар совет адабиёти ва санъатининг илғор анъаналарини новаторона ривожлантириб, қаҳрамон замондошларимиз — қудратли ишчилар синфи намоёндаларининг ёрқин, ҳаяжонли, таъсирчан ва ибратли образларини яратиб бериш йўлида зўр ижодий ғайрат ва юксак маҳорат кўрсатишлари керак. Бу — даврнинг ижодий интеллигенция олдига қўйган муҳим талабларидан биридир.

ВАТАН МУКОФОТИ

Совет адабиётини ривожлантиришдаги катта хизматлари, самарали ижтимоий фаолияти учун ва олтмиш ёшга тўлганлиги муносабати билан ёзувчи Сергей Владимирович Михалковга СССР Олий Совети Президиумининг 9 мартдаги Фармонига биноан **Социалистик Меҳнат Қаҳрамони** унвони берилди ва унга **Ленин ордени** ҳамда **«Ўроқ ва Болға»** олтин медали топширилади.

Чирчиқдаги қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатида кўплаб ёш қизлар меҳнат қилади. Суратда корхонанинг илғор ишчи-ёшларидан, комсомол аъзолари Роза Бондарь ва Любовь Бедердиноваларни кўриб турибсиз. Улар айни кунларда ҳал қилувчи йилнинг иккинчи ярми ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқармоқдалар.

И. Глауберзон фотоси.

ХУШХАБАРЛАР

ДЕНОВ. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном Зайниддин Фахриддинов етиштирган ва меваси йирик бўладиган «Юбилейний» навли лимонлар республика жанубидаги қуруқ субтропик зонада ҳам кўпайтириладиган бўлди. Бу йил Сурхондарё областидаги цитрус мевалар етиштирувчи «Ҳазорбоғ» совхозида Ўзбекистон жанубида ташкил этилган энг катта лимонзорда биринчи марта бир неча ўн туп янги лимон навининг кўчатлари ўтқазилди. Бу ишнинг ташаббусчиси Мингбой Йўлдошев бошчилигидаги бригада мана шу жойларда биринчи марта лимон етиштириш билан шуғулланиб, икки йилдан бери ҳосил олмоқда.

Бу йил баҳорда совхоз лимонзорларига «Тошкент» навли лимон кўчатлари ҳам ўтқазилади. Бунинг учун Тошкентдаги кўчатзорлардан совхозларга икки юз туп лимон кўчати юборилди.

●

ГУЛИСТОН. Мирзачўлдаги ҳамма магистрал каналлар ва хўжаликлараро ариқлар сув қабул қилишга шайлаб қўйилди.

Ҳозир қурувчилар Киров номли магистрал канал қирғоқларини кўтармоқдалар. Шу тариқа унинг сув ўтказиш қобилияти кўпайтирилади ва натижада ўттиз минг гектарга яқин ер қўшимча равишда суғорилади.

●

ШАҲРИСАБЗ. Бу ердаги консерва заводида ўрнатилган янги технология линияси сабзавот маринадлари ишлаб чиқариш учун мўлжалланган. Заводнинг меҳнатни илмий ташкил этиш планига мувофиқ бу йил яна битта ана шундай линия ўрнатилади. Ушанда корхонада ҳар йили ишлаб чиқариладиган консерва беш миллион банка кўпайтирилади.

●

ХЎЖАЙЛИ. Қорақалпоғистондаги «Комсомол 40 йиллиги» номли Хўжайли тикувчилик фабрикаси қайта ускуналанмоқда. Бичиш цехида ишга туширилган янги лентали машина тикувчиларга деталлар етказиб беришни бир неча баравар кўпайтириш имконини туғдиради. Гилам тўқийдиган йирик цех қурилиши ҳам тугай деб қолди.

●

ҚАРШИ. Шайхали посёлкасида омухта ем тайёрлайдиган завод қурила бошлади. Шу йилнинг охирида ишга тушириладиган бу корхона бир неча-кундузда 310 тонна омухта ем ишлаб чиқара олади. (ЎзТАГ).

Қишлоқ хўжалиги ишлари кундалиги

ДОННИ ТЕЗРОҚ ЭКИНГ

Баҳорнинг келиши яхши. Дала ишларини қизитиб юбориш учун қулай имкониятлар вужудга келмоқда. Бундан оқилона фойдаланган Сурхондарё ва Сирдарё областларининг кўпгина илғор хўжаликлари экиш-тикиш ишларига барвақт тайёргарлик кўриб, баҳорги дон экишни қисқа муддатларда тугалладилар ва шу кунларда планга қўшимча бошоқли дон экмоқдалар. Афсуски, ҳамма жойда ҳам иш ана шундай эмас. Шу ойнинг бошларида Тошкент, Самарқанд областларида ва бошқа областларда баҳорги экиш қониқарсиз уюштирилганлиги матбуотда танқид қилинган эди. Ушандан буён ўн кундан ортиқроқ вақт ўтди, бироқ аҳвол ҳамон ўзгаргани йўқ. Масалан, Тошкент области хўжаликларида март ойининг ўтган ўн куни давомида 10,5 минг гектар майдонга дон экилган, холос. Бошқача қилиб айтганда, ҳар куни минг гектар майдонга дон экилган. Ваҳоланки, шу муддат ичида мавжуд агрегатлар билан баҳорги дон экиш планини тўлатўкис бажариш мумкин эди.

Ана шу муддат ичида Наманган областининг хўжаликлари бор-йўғи 900 гектар, Андижон ва Фарғона областлари 1500 гектардан майдонга дон экишди. Энг йирик ғаллакор ҳисобланган Чироқчи райони шу йилнинг 10 мартигача қадар планлаштирилган майдонларнинг ярмига дон экиб бўлди. Яккабоғ, Шаҳрисабз, Китоб ва Қамаши районлари ҳам бошоқли экинлар экишни кечиктириб юбормоқдалар.

Республикада дон етиштиришни кескин кўпайтириш манфаатлари маҳаллий партия, совет ва қишлоқ хўжалиги органларидан, колхозлар ҳамда совхозларнинг раҳбарларидан бошоқли дон экинлари экишни яқин кунлар ичида тугаллаш, ҳар бир ғанимат кун ва соатдан оқилона фойдаланиш учун қўшимча тадбирларни амалга оширишни тақозо этади.

Ҳозирги вазифа шундан иборатки, бошоқли экинлар экиш планини бажарибгина қолмай, ундан ҳам кўпроқ майдонларга дон экиш зарур. Пландан ташқари дон экиш учун ҳар бир хўжаликда резервлар бор.

Сирдарё области хўжаликлари пландан ташқари 20 минг гектар майдонга, Самарқанд области — 15 минг гектар майдонга, Қашқадарё области — 16 минг гектар майдонга, Тошкент области — 9 минг гектар майдонга, Сурхондарё области — 6 минг гектар майдонга дон экиш имкониятига эгадирлар. Андижон, Наманган, Фарғона ва Бухоро областлари, шунингдек, бошқа областлардаги хўжаликлар ҳам пландан ташқари 2-3 минг гектар ерга дон экиш имкониятларига эга.

Бошоқли дон экишнинг энг яхши муддатлари тугаяпти. Шунга кўра экиш агрегатлари ишини узлуксиз ташкил этиш, бевосита дала шийпонларида механизаторлар учун зарур маданий-маиший шароитларни яратиб бериш керак.

Баҳорнинг ҳар бир кунидан самарали фойдаланайлик!

УЧИНЧИ ЙИЛ ТОПШИРИҚЛАРИ — МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

ҒАЛЛА ВА БЕДА ЭКИШ ҚИЗҒИН

Республика областларида ғалла ва беда экишнинг бориши тўғрисида шу йил 12 мартга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — ғалла экилган майдон (гектар ҳисобида): учинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида; тўртинчи стун — беда экилган майдон (гектар ҳисобида); бешинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида.

Сурхондарё	15823	116,3	5811	58,1
Наманган	2210	110,6	1704	14,8
Сирдарё	46826	94,7	13188	56,6
Қашқадарё	27794	92,6	4641	37,1
Тошкент	16112	77,4	3939	23,5
Андижон	2620	65,5	4063	38,6
Самарқанд	52288	64,5	3829	16,6
Бухоро	1682	14,0	1791	12,3
Фарғона	326	5,3	5740	37,0
Хоразм	—	—	—	—
ҚҚ АССР	—	—	—	—
Республика бўйича:	165681	75,0	44706	28,6

ЯНГИ ТУТЗОРЛАР

БУХОРО, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Бухоро областида тут кўчатлари ўтқазишга киришилди.

Бухороликлар бу йил кўкламда яна 5 миллион туп тут кўчатлари ўтқазишни мўлжаллаб қўйдилар. Янги тутзорлар барпо этишда Свердлов, Ромитан, Бухоро ва Қоракўл районлари хўжаликлари пешқадамлик қиляптилар.

ҚЎЗИЛАТИШ БОШЛАНДИ

ҚЎЙ КЕЛАДИ ҚЎЗИ БИЛАН...

Қуёш ўзининг заррин нурларини кекса Кўҳитангтоғ чўққиларию, адир ва сойлардаги мавжудотларга тараган пайтда «Оқтош» яйловига етиб келдик. Жануби-ғарб томони қардош Туркманистоннинг сарҳадларига туташ бу кўз илғамас яйловлар Шеробод районидаги «Коммунизм» қоракўлчилик совхозига қарашли. Бу ерда 35 минг бош қоракўл қўй боқилади.

Сурув-сурув совлиқлар қишдан семиз ва соғлом чиққан. Шу боисдан ҳам чўпон-чўлиқларнинг кайфи чоғ, руҳи тетик. Улар чорвадорларнинг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасига қўшилиб, ўз зиммаларига олган юксак мажбуриятларини бажаришга тўла ишонч ҳосил қилган ҳолда 1973 йил баҳорини қарши оляптилар, чорвадор ҳаётидаги энг муҳим ва масъулиятли давр — қўзилатиш кампаниясига уюшқоқлик билан киришяптилар.

Биз совхоз директори Х. Камолов билан қўйлар қўзилаётган яйлов томон йўл олдик. Тоғ ёнбағридаги ям-яшил ўтлоқларда кезиб юрган сурув-сурув отарлар кўзга ташланади. Узоқ-узоқлардан чўпонларнинг «қурқурай» деган овози қулоққа чалинади. Совхознинг ифтихори — республикада хизмат кўрсатган чорвадор коммунист Тўхта Қулматов отарига етиб келдик. Ёш қўзичоқларни иссиқ қўрага киритаётган бош чўпон бизларни кўриб қадамини тезлатди. У илиқ сўрашиб, ҳорманг-бор бўлинг қилгач, чойга таклиф этди.

Биз аста-секин чўпонни гапга солдик. У ийманибгина суҳбатга аралашди.

— Ўтган йили 490 бош совлиқнинг ҳар 100 бошидан 183 тадан қўзи олишга муяссар бўлдим. Бу йил эса 190 тага етказишга сўз бердим. Ҳозир совлиқларимнинг бешдан бири қўзилади. Уларнинг ҳаммаси эгиз ва учтадан қўзилаяпти. Мен ўз отаримдаги совлиқларни апрель ойигача тўла қўзилатиб бўламан.

Илғор чўпонлардан Қулмамат Муҳаммадиев, Абди Шаймонов, Парда Абдуллаев, Яхшибой Орзиқулов, Нормурод Халилов каби ўртоқлар ҳам қўзилатишни намунали ташкил этиб, ҳар юз бош совлиқдан 170-180 тадан соғлом қўзи олиш учун курашяптилар. Жуманазар Боймирзаев, Абдуолим Абдуллаев, Холмурод Назаров, Рустам Бердимуродов ўртоқлар бошлиқ пешқадам бўлимларнинг чорвадорлари ҳар 100 бош совлиқдан камида 140-150 тадан қўзи олиш учун социалистик мусобақани қизғин тус олдирмоқдалар.

«Коммунизм» совхозининг чорвадорлари хўжаликдаги 35 минг совлиқнинг ҳар 100 бошидан ўрта ҳисобда 130 тадан қўзи олишга сўз бердилар. Шунингдек, улар ҳар бош соғин сигирдан 1720 литрдан сут олиш, гўштга топширилган қорамолнинг тирик вазнини 350 килограммга, қўй, эчкиларни 45 килограммга, чўчқаларни 130 килограммга етказиш мажбуриятини олдилар.

Бу йил совхоз бўйича 360 тонна сут, 500 тонна гўшт, 324 минг дона тухум, 13 минг 100 дона қоракўл тери, 105 тонна жун, 2 минг тонна дон етиштириш режалари тузилди.

Шу кунларда хўжаликнинг ҳамма ферма ва отарларида қўзилатиш ёппасига бошланиб кетди, қўйлар қўзилайдиган жойларга қўшимча озуқа ва бошқа зарур нарсалар олиб келинди. Фермаларга қўшимча ишчи кучлари, коммунистлар сафарбар этилди. Муҳим ишларни бажариш учун махсус механизациялашган отряд ташкил этилди.

Чорвадорларнинг сўзи билан ишида тафовут йўқ. Улар «қўй келади қўзи билан», деган ҳикматли нақлга амал қилган ҳолда қўзилатиш кампаниясини уюшқоқлик билан олиб бормоқдалар.

А. ХАЛИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

МУСТАҲКАМ ОЗУҚА БАЗАСИ УЧУН

МАККАЖЎХОРИ ЕТИШТИРИШНИ КЎПАЙТИРАМИЗ

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН МАККАЖЎХОРИКОРЛАРИ ВА ЛАВЛАГИКОРЛАРИНИНГ СЛЁТИ

НУКУС, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Бу ерда Автоном республикадаги бедачилик, маккажўхорикорлик ва лавлагикорлик бригада ҳамда звенолари бошлиқларининг слёти бўлиб ўтди. Унда чорвачиликнинг ҳозирги аҳволи ва жамоат молларига мустаҳкам ем-хашак базаси яратиш масаласи муҳокама этилди. Докладчи — Автоном республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари М. Қинбоев ва музокарада сўзга чиққан нотиқлар чорвачиликни ривожлантиришдаги ютуқлар ва бу борада йўл қўйиб келинаётган камчиликларни таҳлил этдилар.

Слёт қатнашчилари Автоном республикада беш йилликнинг ҳал қилувчи йилида беда майдонини 46,7 минг гектар, дон учун маккажўхори майдонини 10 минг гектар, силос учун экиладиган маккажўхори майдонини 12 минг гектар, лавлаги етиштириладиган майдонларни 2 минг гектарга етказиб, 310 минг тонна хашак, 362 минг тонна силос, 140 минг тонна сенаж, 30 минг тонна маккажўхори дони тайёрлашга аҳд қилдилар.

Слёт ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолигига кандидат, Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари Қ. Камолов қатнашди.

СЕРҲОСИЛ НАВЛАР

Республикамизнинг об-ҳаво ва иқлим шароити ҳамма жойда маккажўхоридан юқори ҳосил етиштириш имкониятини бермоқда. Бунда ер, сув, ўғит, механизация каби омиллардан ташқари маккажўхорининг навлари ҳам катта роль ўйнамоқда. Республикамиз колхоз ва совхозларида маккажўхорининг асосан қуйидаги гибрид ва серҳосил навлари экилмоқда.

«ВИР-338» дурагай нави. Бу нав уруғи экилган ҳар гектар ердан 80-100 центнер макка жўхори дони, 500-600 центнергача кўкпоя олинмоқда. Эрта баҳорда экилади. Жанубий районларда май ойининг охирида ҳам дон олиш учун такрор экиш мумкин.

Имеретин гибриди, Кремнистая УзРОС, Ўзбекистон-100 навлари. Бу навларнинг уруғи қадалган ҳар гектар майдондан 60-80 центнергача маккажўхори дони, 550—700 центнергача кўкпоя олинади. Дала ишларини комплекс механизациялашга мослаштирилган.

Ўзбекистон оқтиш нави. Бу нав ҳам кенг тарқалган, ҳосилдорлиги яхши. Гектаридан 80-90 центнергача дон ва 650-900 центнергача силосбоп кўкпоя олиняпти. Эрта баҳорда экилади. Илғор хўжаликларда салкам 75 центнердан дон хирмони кўтариляпти.

Краснодар 1,49 мураккаб дурагай нави. Бу дурагайнинг ўсиш даври 112-118 кунгача. Такрор экилганда гектар ҳисобига 50-60 центнер дон, 250-350 центнер ўртасида силосбоп кўкпоя олинмоқда.

Республикамиз хўжаликларида яна бошқа хил районлаштирилган маккажўхори уруғлари ҳам экилади.

ПИЛЛА ТОЗАЛАЙДИГАН МАШИНА

Урта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш илмий тадқиқот институтининг олимлари пилла тозалайдиган машина ясадилар. Унинг конструкцияси содда ва ишлатилиши осон. Машинани 220 вольт кучланишли одатдаги электр тармоғига улаш мумкин.

Бир киши ишлайдиган машинанинг экспериментал намунаси бир соатда 25-30 килограмм пилла тозалаб беради ва неча ўнлаб кишиларни шу меҳнатдан бўшатади.

(ЎзТАГ).

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИ МАТБУОТ БЎЛИМИНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

СССР авторлик ҳуқуқи тўғрисидаги Жаҳон (Женева) конвенциясига қўшилганлиги муносабати билан СССР Ташқи ишлар министрлигининг матбуот бўлими совет ва чет эл мухбирлари учун матбуот конференцияси ўтказди. Совет ҳукуматининг қарори 27 май куни, яъни конвенцияга қўшилиш тўғрисидаги ҳужжат ЮНЕСКОга топширилганидан кейин орадан уч ой ўтгач, кучга киради. Женева конвенцияси қоидаларига мувофиқ, ҳар бир давлат конвенцияда қатнашувчи бошқа мамлакатларнинг гражданлари авторлик ҳуқуқларини худди ўз гражданларининг авторлик ҳуқуқлари каби ҳимоя қилади.

Конвенцияга аъзо бўлиб кириш тўғрисидаги қарор партиямиз билан Совет давлатимизнинг КПСС XXIV съездида қабул қилинган тинчлик ва халқаро ҳамкорлик программасини амалга ошириш йўлидаги тадбирларидан биридир.

Республикамизнинг таниқли тўқувчилари бошлаб берган ташаббус «Ўзсельхозтехника» бирлашмасига қарашли Самарқанд ремонт заводи коллективини ҳам руҳлантириб юборди. Корхона коллективи ҳал қилувчи йил топшириқларини 20 декабргача бажариш мажбуриятини олган. Суратда: трактор двигателларини ремонтлаш цехининг слесарь-монтажчиси Мамат Очилов. У ҳозир 1974 йилнинг иккинчи ярми ҳисобига меҳнат қилаяпти.

А. Кузьменко фотоси. (ЎзТАГ).

ФАН—ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

РЕЗЕРВЛАРНИ ТОПАДИ

Янги завод қуриб ишга туширилди. Канал қазилди. Улардан иложи борича унумли фойдаланиш — халқ хўжалиги учун катта аҳамиятга эгадир. Бу соҳада ишчиларимизга, деҳқонларга фан ютуқлари, янгиликлари қўл келмоқда.

Янгиер темир-бетон ва конструкциялар комбинати Ўрта Осиёдаги йирик корхоналардан. Бу ерда тайёрланган плита, нов тиргаги, уй-жойларнинг тайёр деворларини Мирзачўл, Қарши, Сурхон—Шеробод даштларининг чўлқуварлари олмоқдалар.

— Ҳар ой Ўрта Осиёнинг йирик ирригация қурилишларига ўртача 600 вагон темир-бетон плиталар, вертикал-дренаж қудуқлари, нов тиргаклари юборамиз, — деди комбинат директори П. Х. Кан. — Еттита цехимиз бор. Автобаза ҳам корхонага қарайди. Буюмлар шу корхонанинг ўзида вагонларга ортилиб жўнатилади. Ҳозир насос станциялар учун архитектура жиҳатдан тўла жиҳозланган комплекслар тайёрлашни ўзлаштирдик.

— Корхона катта, цехлар кўп, ҳаммасидан кўз-қулоқ бўлиб тура оласизми?

Павел Харитонович кабинетнинг бурчагига тутиб қўйилган пардани очди. У ерда телевизор турарди:

— Фан, олимларимиз ёрдам беришяпти бу соҳада. Цехларда телекамералар ўрнатилган. Бош инженер, директорнинг кабинетида телевизор бор. Истаган пайтимизда цехларни кузатишимиз, электр алоқа билан гаплашишимиз мумкин.

— Теле-бошқарувнинг яна қандай афзалликлари бор?

— Буни Иттифоқдаги қурилиш ташкилотлари орасида биринчилар қатори биз ўрнатдик. Дастлаб киши ўзини ноқулай сезаркан. Цехларга бориб, ишчилар билан гаплашиб, уларнинг кайфиятини билиш яхши. Лекин ҳамма ерда бўлолмайсан. Кун ўтиб кетади. Теле-бошқарув масалаларни тез, тўғри ҳал этишга ёрдам беради. Сўнг... резервларни топишга ҳам. Яқинда арматурачилар цехидан бир бригадир, ишчилар кам, деб келди. Икковимиз телевизордан унинг бригадаси ишини кузатдик. Бир ишчи, бригадир йўқ-ку, деб чорак соатлар папирос чекиб ўтирди. Айримлари эринчоқлик билан ишлашяпти. Бригадир чидаёлмади. Қўшимча ишчи кучи сўраб келганидан ўзи изза тортиб, қизариб, лом-мим демай чиқиб кетди.

Ишни ташкил этиш, кишиларнинг меҳнатга муносабатини яхшилаш, вақтдан унумли фойдаланиш, меҳнат интизомини мустаҳкамлашда теле-бошқарувнинг фойдаси катта.

Телевидение мураккаб жараёнларга ҳам кириб бормоқда. Масалан, Мирзачўлдаги Киров номли каналдан қанча сув оқиб турганини билиб туриш деҳқонларга ҳам, ирригаторларга ҳам жуда зарур. Бунинг учун каналнинг ҳар ер-ҳар ерида махсус сув ўлчагич асбоблари ўрнатилади. Каналнинг чуқурлиги, кенглиги, сув оқимининг тезлиги ўлчанади. Бу вақтда каналда сув озайиши ёки кўпайиши мумкин. Чунки ўлчангунча орадан тўрт-беш соат вақт ўтиб кетади. Жуда машаққатли иш. Энди каналнинг бош иншоотида ва оқимнинг 26-километрида ярим автомат сув ўлчагич ускуна ишлатиляпти. Ускуна сим билан каналнинг остига туширилиб, сувнинг қалинлиги, оқим тезлиги, босими ўлчанади. Лекин бу усул ҳам ҳозирги талабларга жавоб бермай қолди. Дарё ва каналлардаги сувни аниқ ҳисобга олиш, унинг исроф бўлишига йўл қўймаслик учун бу соҳада ҳам телеавтоматика билан бошқариш усули қўлланилмоқда. Мирзачўл ирригаторлари мамлакатимизда биринчи бўлиб йирик ирригация иншоотларини телеавтоматика билан бошқаришга киришдилар. Бу каналдаги сувни тез ва аниқ ҳисобга олиш, исрофгарчиликка чек қўйиш, далаларни ўз вақтида суғориш, каналда ишлайдиганларнинг меҳнатини енгиллаштириш, канал ва ариқларнинг «умри»ни узайтириш имкониятларини беради. Бу ноёб ускуна қўриқ ўлка маркази номи билан «Гулистон» деб номланди. У бу ерда синовдан ўтиб, мамлакатимизнинг бошқа жойлардаги канал ва дарёларига йўл олади.

С. НУРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ИСТЕЪДОД

ОЧЕРК

Ҳалим ака шогирдларига ҳам, илмий мунозараларда сўзга чиққанида ҳам ҳамиша куйиб-пишиб академик В. Глушковнинг бир иборасини тушунтиргани-тушунтирган: «Ижод — жорий этиш демакдир. Илмий изланишни, унинг натижаларини собит қадамлик билан жорий қилишга боғлаш — ижод жараёнига қанот бахш этиш демакдир». Бунда зўр ҳикмат бор. Тилни билмай туриб, шеър ёзиш мумкин бўлмаганидек, илмсиз ҳам бир нимани ихтиро қилиш қийин.

Оддий боғбоннинг ўғли мана шундай хулосага келгунча озмунча йўлни, тўсиқларни босиб ўтмади. Унинг илм йўлига кириб келиши, бу борада қунт билан олиб борган изланишлари ёшларимиз учун ибратлидир.

...Эндигина институтни битираман деб турганида уруш бошланиб қолди. Ҳалимжон нима қилсин? Оиланинг кунига яраб турган фақат ўзи-ку! Акаси Ҳакимжон 1937 йили ҳарбий хизматга чақирилди. Кейинчалик Ленинградда ҳарбий ўқишни битириб, фронтга йўл олди. Укалари, сингиллари ёш, отаси касалманд. Буёқда тенгқурларининг ота-оналари олдида қандай бош кўтариб юради?

Қаерда зарур бўлсанг, ўша жойда бўлишинг керак, деб нидо қиларди қалби. Виждон амрига бўйсунмаган инсон бормикан дунёда! Ҳа, ҳақиқий инсон ҳамиша қалбига қулоқ солади. Ҳалимжон ҳеч кимга билдирмай район ҳарбий комиссариатига борди. Муддаосини айтди. Лекин медицина кўриги панд бериб қолди. Орадан кунлар ва ҳафталар ўтказиб, яна ва яна борди. Уч марта борганда ҳам қайтаришса-я! На чора. Ахир, фронт орқасидагилар қўлини қовуштириб ўтирибдими? Зарбдор меҳнатинг — душманга зарбанг эмасми, дейишди унга комиссариатдагилар.

Шундай қилиб, аламини ишдан олди. Фронт ичкарисидан кўчириб келтирилган самолётсозлик заводига ишга кирди. Меҳнати қаттол ёвга ўқ бўлиб ёғилишини, найза бўлиб санчилишини ҳис этган сари дадилланарди. Эр бошига иш тушса, этик билан сув кечар, деганларидай, ёш Ҳалимжон олти жонли оиланн паноҳига олди.

...Уруш ҳам тугаб, ишлар изига туша бошлади. Акаси урушдан кейин ҳам ҳарбий қисмлардан бирида хизматини давом эттирди. Укалари оёққа туриб олди. Бир куни падари бузруквори Ҳайдар ака ўғлини ёнига ўтқазди:

— Нури дийдам, сендан мингдан-минг розиман. Энди сен ҳам келажагинг ҳақида бир ўйлаб кўр. Мавлоно Абдураҳмон Жомий айтган эканлар:

Илм ҳунарларнинг бошидаги тож,
Мушкулингга шундан топилур илож.
Ҳар ишдан афзалдир илм орттириш,
Билим орттирмоққа астойдил тириш.

Чинданам илм-фанда гап кўп, болам. У инсон ақлининг бамисоли ёруғ бир чироғи. Унга қанча чуқур кириб борсанг, ўзингга ҳам, ўзгаларга ҳам шунча кўп наф келтирасан, — деб оқ фотиҳа берди.

Охирги курсни мажбуран ташлаб кетганига тўққиз йил бўлган бўлса. Бунинг устига, бола-чақали. Уч фарзанднинг отаси. Қандай бўларкин? Бардоши етармикан, иродаси чидармикан?

Астойдил интилган киши мақсадига етмай қололмайди. Ҳалимжон ҳам шунақа инсонлардан эди. Ўттиз ёшида ўқишни давом эттиришга ўзида ирода топди. Институтни битириб, икки йил ўқитувчилик қилди. Унинг илм-фанга истеъдодини сезган атоқли олимлар Муҳаммад Ўразбоев ва Ҳабиб Абдуллаевлар аспирантурага кириб ўқишни маслаҳат беришди.

1951 йил. Устозлари тавсияси билан Москвага, академик Иван Иванович Артоболевскийнинг ўзига хат йўллаб, механизмлар назариясига доир билимини ошириш орзусини баён этди. Мана, орзиқиб кутилган жавоб ҳам келди. Олим нотаниш йигитнинг тезда етиб келиши лозимлиги, акс ҳолда узоқ муддатли отпускага чиқиб кетаётганини таъкидлаган эди.

Машҳур академикнинг кабинети. Бўлажак олим миясини ҳар хил фикрлар чулғаб олган. Нима ҳақда гаплашишни ҳам билмайди. Бир маҳал кўзи деворда осиғлиқ турган макетга тушиб қолди. Унда академик П. Л. Чебишевнинг ўзиюрар механизми акс эттирилган эди. Машинанинг пўлат қўллари худди инсон панжаларига ўхшарди. Ҳалимжон ўзича ўйлади. «Қани энди, пахта териш машиналаримиз ҳам шунақа бўлса. Одамларни машаққатли қўл меҳнатидан халос қилса...»

Илм зинапояларидан қадам-бақадам юриб, кандидатлик ва докторлик диссертацияларини ёқлаб олди. Дастлабки диссертациясида «Шойи тўқув станогининг автоматлаштирувчи механизм динамикаси» ҳақида баҳс юритиб, тўқув автоматининг пухта ишлаш назариясини ишлаб чиққан бўлса, докторлик диссертациясида «Машина ва механизмлар назарияси» бўйича катта назарий проблемаларни ўртага қўйди.

Мана, профессорлик унвонини олганига, академиянинг мухбир аъзолигига сайланганига ҳам анча бўлиб қолди-ю, ҳамон ўша ерда, академик И. И. Артоболевскийнинг кабинетида туғилган ўй унга тинчлик бермасди.

Бир куни чет эл сафарида юриб, Антверпен портида қизиқ манзарага дуч келиб қолди. Порт ходими шу ерга қоқилган баҳайбат қозиқдаги аллақандай мурувватни бураган эди, кети кўринмас поезд яқинлаша бошлади. Ахир, бу Эйлер формуласини ишга солишнинг ўзи-ку, деди олим ўзига-ўзи. Дарҳол четкароқдаги скамейкалардан бирига ўтириб олди-да, ишқаланиш кучи, қаршилик кучи, натурал логарифмалар асоси, қамраш бурчаги, ҳаракатлантирувчи куч деган сўзларни ёзиб, улар ёнига ҳар хил ҳарфларни-ифодаларни қўйди. Ўша формулада узатиш сони (i) ҳам бор эди. Агар мана шу оддий ифода мусбат бўлса, шпиндель чаноқдан пахтани териб олади, манфий бўлса, ўша териб олган пахтани камерага узатади. Математик формула инсон хизматини бажарувчи катта омил эканлигига ўшанда яна бир ишонч ҳосил қилиб қўйган эди.

Бу орада «Машина ва механизмлар назарияси» дарслигини яратди. Бу дарслик олимнинг янги-янги изланишларга қўл уришида пойдевор бўлиб хизмат қилди.

...1973 йил 12 январь. Республика Фанлар академиясининг механика ва зилзилага бардошли иншоотлар илмий-тадқиқот институти Фанлар академиясининг механизмлар ва пахта териш жараёнлари илмий совети билан пахта териш машиналари бўйича Давлат махсус конструкторлик бюросининг бирлашган кенгаши мажлиси боряпти. Унда Ҳ. Ҳ. Усмонхўжаевнинг автомат шпинделлар ҳақидаги доклади тингланяпти.

Келинг, сиз ҳам бу докладнинг қисқача мазмунидан огоҳ бўлинг:

— Анчадан бери пахта териш машинасининг асосий иш органи бўлган шпинделни тубдан ўзгартириш борасида изланиш олиб бораётганимиз бу ерда ўтирганларга маълум. Образли қилиб айтганда, «ҳомила» дунёга келди. 1968 йилдан буён олиб бораётган ишларимиз автомат шпинделнинг истиқболи порлоқ бўлишидан далолат бермоқда. Бугунги кунда машина териминнинг келажаги асосан шпинделга боғлиқ бўлиб қолди.

Баъзи ўртоқлар истеҳзо қилиши мумкин. Вертикал шпинделларимиз жаҳонда тенги йўқ, уни ўзгартириш ақлсизлик бўлади, деган гапларни орқа-вароддан эшитдим ҳам. Ахир, биз ҳам буни сира-сира ўзгартирмоқчи эмасмиз-ку! Фақат шпинделни такомиллаштирмоқчимиз, холос. Бу нима деганимиз? Биз таклиф қилаётган таркибий шпиндель, аввалամбор, қобиғи билан биргаликда тебранма ҳаракатга келиб, хас-чўпдан ўз-ўзидан тозаланиб туради. Демоқчимизки, механизаторнинг қимматли вақти беҳуда кетмайди. Иккиламчи, уни тайёрлаш қийин эмас. Ва ниҳоят, бундай шпинделлар қўлланилганда машиналарга хизмат кўрсатиш осонлашиб, иш унуми ортади.

Олим бу фикрга келиш учун бир ўзи эмас, катта бир коллектив билан, синов майдони — колхоз ва совхозларнинг энг яхши механизаторлари билан озмунча тер тўкмади, озмунча атайин ва билиб-билмас қўйилган тўсиқларни енгиб ўтмади. Ҳатто у ўз фикрини исботлаш учун лентали шпинделларни зил-замбил қилиб папкасига солиб юрди, борган жойида бу иш органининг ҳаракат принципларини ўқувчига тушунтиргандай одамларга тушунтириб берди. Академиянинг институтларида, илмий мунозараларда, конструкторлик бюроларида унинг шпиндель кўтариб юрганини кўрган одамлар «шпиндель шайдоси» деб ҳам ном қўйишди.

— Одамлар нима деса деяверсин-у, лекин мен ҳақиқатан ҳам шпиндель шайдосиман, — дейди Ҳалим ака жилмайиб. — Ухласам ҳам, юрсам ҳам, командировкаларга борсам ҳам шу шпинделларни ўйлайман. Ҳатто яқинда Ленинградга борганимда ҳам самолётда шпинделнинг иш жараёнини қоғозга тушириб кетдим. Ҳа, бу нарса менга ором бермай қўйди.

Олим мунозарадан сира чўчимайди. Академиянинг қайсидир бир мажлисида мана шу шпиндель ҳақида роса ярим соат доклад қилди. Мунозара эса нақ уч соат чўзилди. Баъзилар уни мот қилмоқчи бўлди. Лекин мунозарада ҳақиқат рўёбга чиқишини дилга жо қилган олим охиригача баҳслашди.

— Ҳақиқат курашда туғилади — деди у такрор сўз олиб,—лекин кураш деганда бир нарсани назарда тутиш керак. Бу кураш соғлом вазиятда бўлиши, илмий далил ва фактларга асосланиши керак. Акс ҳолда, биз янглишишга йўл қўямиз, ҳар бир янглишиш эса техника тараққиётига тўсқинлик қилувчи тўғаноқ бўлади.

Хўш, таркибий шпинделнинг афзаллиги нимада? Одатдаги шпинделда ишлаганда машинани тўхтатиб қўйиб, вақти-вақти билан шпинделни ювиб туриш керак бўлади. Бунга кетган вақт тахминан машина бекор турган вақтнинг учдан бир қисмини ташкил этади. Таркибий шпиндель билан ишлаганда эса, тиш оралиқлари хас-чўпга тўлиб қолмайди, машинанинг иш қобилияти ҳамиша сақланиб қолади. Бу билан ишнинг бир меъёрда бориши таъминланади. Хулоса қилиб айтганда, шпиндель тишларининг автоматик равишда тозаланиб бориши назарияси яратилиб, машинанинг технологик кўрсаткичлари яхшиланди. Терим жараёнида пахтанинг ифлосланиши олдинги шпинделларга нисбатан 25 процентгача камайтирилди. Йиғим-теримнинг стабиллиги таъминланди. Толанинг шпинделга ўралиб қолиш ҳоллари камайди. Бугина эмас, ғўзанинг пастки қисмларидаги лўппи-лўппи пахтани териш масаласи ҳам ижобий ҳал бўлди. Бундай шпинделлар ўрнатилган машиналар ишлатилганида пахтанинг тўкилиши камайди, чаноқда қолиб кетиши озайди. Ана шу факторлар туфайли даланинг ҳолатига қараб, унумдорлик 30 процентгача ошди.

Шуларнинг ҳаммасига қарамай, шпиндель масаласи ҳали поёнига етмаган эди. Шу боисдан Ҳ. Ҳ. Усмонхўжаев бошлиқ лаборатория ходимлари сериядаги шпиндель билан ўзлари яратган шпинделни қиёсий ўрганишди. Бунда Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш илмий-тадқиқот институти ходимлари ёрдамга келишди. Институт даласида тажриба ўтказилди. Ҳар икки турдаги шпиндель орасидаги фарқ — биринчисида тиш шпиндель танасида бўлса, иккинчисида лентага ўтказилди. Натижа ижобий бўлди. Лекин ҳали ҳам мукаммал шпиндель яратилмаганди.

Ўша шароитда моҳир конструктор, Ленин мукофоти лауреати П. Ф. Глазатов шпиндель истиқболига юксак баҳо берди. Илмий ва конструкторлик кучларини бир жойга тўплаб, бутун диққат-эътиборни шпинделни такомиллаштиришга қаратиш лозимлигини таъкидлади. Шунга кўра, 1970—1971 йилларда шпинделнинг турли вариантлари яратилиб, синовдан муваффақиятли ўтди.

Ниҳоят, ўтган йилнинг кузида сўнгги такомиллаштирилган таркибий шпиндель конструкцияси бир нечта пахта териш машиналарига ўрнатилиб, Тошкент, Сирдарё, Наманган областларида ва Туркманистон ССРнинг «Тежен» совхозида хўжалик синовларидан ўтказилди. Бу машиналарнинг иш унуми одатдаги машиналарникидан 30 процентгача кўп бўлди. Терилган пахтанинг сифати ҳам анча юқори эканлиги маълум бўлди. Шулар назарда тутилиб, янги йилдан бошлаб кичик сериядаги терим агрегатлари яратишга тайёргарлик қизитиб юборилди.

«Техника — табиат камчиликларини тўлдириш учун яратилган, деган экан Аристотель. Баъзи олимлар инсон меҳнатини машина билан тўла-тўкис алмаштириш ҳақида гапиришади. Бу шунчаки бир ўхшатиш, холос. Чунки ҳар қандай мукаммал машина ё механизм ҳам инсон меҳнатининг ўрнини боса олмайди. У фақат техниканинг асоси бўлиб, инсон у орқали табиатга таъсир кўрсатади. Демак, ҳар қандай такомиллашган машина ҳам инсон қўлидаги меҳнат қуроли бўлиб қолаверади».

Бу парчани Ҳалим аканинг ён дафтаридан келтирдик.

Ҳақиқатан ҳам Ҳалим ака машина механизмини техниканинг асоси деб билиб, унга умрини тиккан. Шогирдлари билан биргаликда қўша-қўша ихтирочилик гувоҳномалари олган. Лекин у винтли таркибий шпиндель яратилгани учун антик дунёнинг буюк олими Архимедга раҳмат айтишимиз керак, дейди. Чунки у биринчи бўлиб бу соҳага қўл урган. Винтли ишчи органлари ҳозирги вақтда замонавий саноатнинг кўпдан кўп соҳаларида зўр муваффақият билан ишлатилмоқда.

Шогирди бор устозни боғбонга қиёс қилишади. Ҳалим ака ҳам шундай боғбонлардан. Техника фанлари кандидатлари Қўрқмас Иноғомов, Усмонали Нишоналиев, Шавкат Раҳматқориев, Ғайрат Қўзибоев, Хайриддин Самархўжаев, озарбайжонлик Энвер Байрамов, қозоқ Тулебой Омонов, татар Равил Маликов... Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин.

Шунча ишларга бош олимнинг жамоат ишларига вақт топгани таҳсинга лойиқ. Шаҳар халқ университетлари кенгашининг раиси, академияда механизмлар ва пахта териш жараёнлари илмий кенгаши раиси, халқаро машина назарияси федерацияси миллий комитети аъзоси, Олий ва ўрта махсус таълим министрлигида механика секцияси раҳбари, илмий кенгашлар аъзоси... Буларнинг ҳаммасида ҳам бирор янги фикр айтишга, уларнинг ишига маълум бир йўлланма беришга ҳаракат қилади.

Ҳалим Ҳайдаровичдан келгуси режаларини билмоқчи бўлдик:

— «Илмдан яхшироқ хазина бўлмас, қўлингдан келгунча тера олсанг бас» деган экан Рудакий. Мен ҳам қўлимдан келганча бу хазинани тераверамаи. Чунки инсон табиати ўзи шунақа. Ишни тўхтатгани билан, фикрини тўхтатиб бўлмайди. Фан билан ишлаб чиқариш ҳамкорлигини мустаҳкамлашда пахтачилик бўйича махсус конструкторлик бюроси, машинасозлик бўйича давлат лойиҳалаш конструкторлик-технология бюроси ходимлари, «Ташсельмаш» заводи коллективи билан баҳамжиҳат ишлаяпмиз. Лабораториямиз фақат шпиндель бўйича эмас, балки машиналарнинг агрегатлари динамикаси, механизмларнинг янги принциплари ва уларнинг умумий назарияси иши устида ҳам илмий-тадқиқот ишлари олиб бормоқда.

Дарҳақиқат, олимнинг ҳали рўёбга чиқарилиши мўлжаллаб қўйган режалари кўп. Уларнинг ушалишига биз ҳам астойдил тилакдошмиз.

А. НАБИХЎЖАЕВ,
М. НАЗАРОВ,
М. МУҲСИМОВ.

АХБОРОТ

МАДАНИЯТ ХАБАРЛАРИ

МЕН ОЛАМНИ КЎРЯПМАН

Олти йилдан кейин, ниҳоят, яна одамларни, ёруғ оламни кўряпман... Онадан туғилганимда бир кўзим кўрмас эди. Аммо, қачон бўлмасин, менинг бу кўзим кўриши керак, деб ишонар эдим. Лекин 11-синфни битирганимдан кейин иккала кўзим ҳам кўрмай қолди.

— Хоразмда бир врач бормиш, ҳар қандай кўз касаллигини ҳам даволармиш...

Шу умид мени Хоразм область Хива районидаги Ленин номли колхозда жойлашган кўз касалликлари шифохонасига етаклади.

— Келинг, ука, — деб мени ўттиз-ўттиз беш ёшлар чамасидаги, ўрта бўйли, хушмуомала киши қарши олди. Узоқ, лекин кишига катта умид бағишловчи суҳбатдан кейин:

— Албатта шифо топасиз! — деди у.

Ниҳоят, операция белгиланган кун ҳам етиб келди.

— Операция муваффақиятли чиқди.

— Албатта, кўрадиган бўлди, — каби сўзларни эшитиб ётибман, аммо ҳали кўзим очилмаган.

Мана, орзиқиб кутган кун. Кўзимга боғлаб қўйилган бинтни аста-секин ечяптилар. Қаршимда мен учун дунёдаги энг азиз киши — врач Рустам Иброҳимов кулиб турарди.

— Мен кўряпман!.. Қалбим тўла севинчдан қичқириб юбордим.

О. БОҚИЕВ,
Тўрткўл районидаги Охунбобоев номли колхоз.

МЕҲРИБОН

Болалар боғчаси. Кенг ва ёруғ хоналардан кичкинтойларнинг қувноқ овози эшитилиб турибди. Катта группадаги болалар кенг давра қуришган. Оқ халатли, истараси иссиқ қиз улар атрофида парвона. У болаларга янги қўшиқ ўргатаётир. Бу — Моҳирахон!

Ҳамза номли колхоздаги болалар боғчасида комсомол қиз Моҳира Тўхтамуродова катта группага тарбиячилик қилади. У ўзининг ишчанлиги, меҳрибонлиги ва чаққонлиги билан қишлоқ аҳли ҳурматига сазовор бўлмоқда.

Моҳира боғчанинг тажрибали тарбиячиларидан Нарзия Олимова, Зуҳра Жамиловалар билан бамаслаҳат иш тутади. У болалар боғчаси бошланғич комсомол ташкилотининг секретари ҳамдир.

Ў. ҚЎШАЕВ,
Бухоро область, Свердлов райони.

* * *

Наманганлик А. Маматхонов, Ж. Сайдаҳмедов, А. Турсунов, самарқандлик Н. Эшонқулов, Р. Мирзаев, Л. Қўймонов, қашқадарёлик Ж. Териев, Э. Алиев, сурхондарёлик Н. Раҳимов, бухоролик Э. Шомуродов, Ҳ. Акрамова, хоразмлик Ю. Иброҳимов, қорақалпоғистонлик М. Рўзимов ва бошқалар ҳам турли мавзуларда хабарлар йўллашган.

ФИДОКОРЛАР

ТАНИШИНГ: ТАШАББУСКОРЛАР

Ипак шаҳри Марғилоннинг довруғи кейинги йилларда яна ошиб кетди. Шаҳар корхоналарида тўқилган атлас, шойи, беқасамларга республика ва Иттифоқ миқёсидагина эмас, жаҳон бозорлари ва виставкаларида ҳам, Чехословакия, Туркия, Ироқ, АҚШ, Ливия каби хорижий мамлакатларда ҳам жазманлар кўпайиб боряпти.

Бу довруғ ўз-ўзидан ошаётгани йўқ. Уни ошираётганлар, косиблар шаҳрини оламга танитаётганлар бор. СССР Олий Советининг депутати Мукархон Иброҳимова, Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Қумрихон Содиқова, Назирахон Ҳусанова, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Назирахон Олимова, машҳур тўқувчи Мунисхон Тешабоева ана шундай донгдорлардан. Лекин шаҳарда унвонсиз қаҳрамонлар ҳам кўп. Беш йиллик маррасини икки йилда эгаллаб, қолган уч йил ичида яна бир беш йиллик планни бажариш учун курашаётган Ойша Абдураҳмонова, Белла Стадниченко, Абдураим Тўхтасинов ва Абдубаннол Умаровларнинг меҳнатдаги жасорати қайси қаҳрамонликдан қолишади!!

Биз ушбу лавҳада ана шу янги қаҳрамонлардан бири — Абдубаннол Умаров ҳақида ҳикоя қилмоқчимиз. У ишлаётган «Атлас» фирмаси коллективи юбилей йилини улкан ютуқлар билан якунлади. Фирмада йиллик план 16 декабрдаёқ адо этилиб, йил охиригача планга қўшимча 2 миллион 100 минг сўмлик маҳсулот реализация қилинди. Меҳнат унумдорлиги 1971 йилдагига нисбатан 5 процент кўтарилди.

Ана шу ютуқларда коммунист Абдубаннол Умаровнинг муносиб ҳиссаси бор. Чунки у тўққизинчи беш йиллик мобайнида ишлаб чиқариши лозим бўлган газламани икки йил-у 10 кунда тўқиб бўлганлиги ҳақида шу йил 11 январь куни рапорт берди. Йил охиригача яна 10 минг метр сержило хонатлас тўқишга аҳд қилди. Ташаббускор тўқувчи ўз ваъдасини лабзиҳалоллик билан бажаряпти. Кечагина смена бошлиғи Тоҳиржон Аҳроров билан биргаликда Абдубаннол ишлаётган дастгоҳларни кўздан кечирдик. Сўнгра иш натижалари билан танишдик. Ўша куни у нормани 147 процент бажариб, пландаги 60 ўрнига 92,5 процент маҳсулотни биринчи сортга топширганлиги маълум бўлди.

Абдубаннолга тўқувчилик ота касб. Бу касбни у акаси Саидолим, синглиси Маҳфузахонлар билан бирга эъзозлаб келяпти. Таниқли косиб Абдуфатто ака фарзандлари ота изидан бориб тўқувчиликда бу қадар қадр-қиммат топишини ўйламаган бўлса ҳам керак. Кичик ўғли Абдубаннолда қандайдир ўткир зеҳн, синчковлик, нимага ёпишса охирига етказишга интилишдек ажойиб хислатлар борлигини сезиб юрарди. Шу боисдан ишга кетаётиб унга албатта, бирор юмушни буюриб, «натижасини ишхонамга бориб айтасан» деб тайинларди. Ота сўзини икки қилишга ўрганмаган Абдубаннол деярли ҳар куни фирмага қатнар, отаси ва бошқа тўқувчилар ишини ҳавас билан кузатар эди.

Бу кузатиш ва қизиқишлар бора-бора ҳавасга, сўнгра аҳдга айланди. У ҳам корхонада тўқувчига шогирд бўлиб ишлай бошлади. Отасининг ёнида юриб кўзи пишиб қолган эканми, ярим йилга етиб-етмай дастгоҳларни мустақил бошқара бошлади.

— Абдубаннол тўқувчиликни отасидан ўрганган бўлса ҳам, маҳоратини бизнинг коллектив оширган, —дейди донгдор тўқувчининг устози Турсунбой Мадраҳимов. — Мен ҳозиргача ундан ортиқ шогирд чиқардим. Абдубаннол ўз тенгқурларидангина эмас, ҳатто ўз устози — мендан ҳам ўзиб кетди. Ҳозир 5 та тўқув дастгоҳини бошқариб, ҳар сменада икки кишининг ишини бажаряпти, Шунинг учун ҳам унга коммунистик меҳнат зарбдори унвони берилган.

— Абдубаннол ҳам зарбдор, ҳам ташаббускор тўқувчи, — деди «Атлас» фирмасининг директори Рустам Бобобеков. — Илгари корхонамизда кўп станокларни бошқариш ташаббусини кўтарганди. Бу йил тошкентлик Лидия Казанцева, Евгения Губина, марғилонлик Ойша Абдураҳмонова, Белла Стадниченко, Абдураим Тўхтасиновлар билан бирга беш йиллик топшириқларини барвақт бажариш юзасидан республика меҳнаткашларига мактуб билан мурожаат қилди. Уларнинг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети томонидан маъқулланган ватанпарварлик ташаббуси областимиз, шаҳримиз ва корхонамиз бўйлаб кенг қулоч ёймоқда. Зарбдорларимиз, илғорларимиз, новаторларимиз сафи кенгайиб бормоқда. Яқинда Абдубаннолнинг издоши тўқувчи Араббой Ёқубов ҳам беш йиллик планни тўла бажарганлиги ҳақида рапорт берди. 2 та ўрнига 5 та дастгоҳни бошқараётган бу йигит икки йил-у 15 кунда 51 минг 370 метр сифатли атлас тўқиди. Абдубаннолнинг Муҳсинжон Қорабоев, Деҳқонбой Қосимов, Мирзаолим Тожибоев, Пўлатжон Раҳматов, Мақсудахон Ҳакимова, Ҳалимахон Акрамова каби ҳамкасб издошлари ҳам ҳозир 1974 йил ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришяпти.

Марғилонлик донгдор тўқувчи ўнинчи беш йиллик вахтасида зарбдорчасига меҳнат қиляпти.

Д. ЭРГАШЕВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

ҚИЛМИШ — ҚИДИРМИШ

Қаршиев, Дўсмирзаев ва Ризақулов деган шахслар бошқалар қатори ижтимоий-фойдали меҳнат билан шуғулланиш, пешана тери эвазига топилган маблағ ҳисобига яшаш ўрнига, текинхўрлик, ўғрилик билан шуғулландилар. Ана шу йўл билан топилган пул ҳисобига ичкиликбозлик қилдилар, жамоат тартибини буздилар, одамларнинг дилига озор бердилар.

Маълум давр мобайнида улар давлатимизнинг инсонпарварлиги туфайли жазосиз қолиб келдилар. Ички ишлар органлари, жамоатчилик уларни огоҳлантириш, тарбиялаш ва тўғри йўлга солиш, ҳамқишлоқлари каби ҳалол меҳнат қилиб топилган пул ҳисобига яшашлари учун шароит яратиш чораларини кўрдилар. Лекин бу фойда бермади. Улар ўз қилғиликларини давом эттира бердилар. Ниҳоят, Нурманов деган кишининг уйидан иккита гиламни ўғирлаб сотдилар.

Пайариқ район ижроия комитети ички ишлар бўлимининг ходимлари бу жиноятни фош этишди ва ўғриларни қамоққа олишди. Район халқ суди уларни турли муддатга озодликдан маҳрум этиб, қилмишига яраша жазолади. Суд қарорига биноан Қаршиев, Дўсмирзаев ва Ризақуловларнинг ҳар биридан жазо муддатини ўташ даврида бажарган ишига тўланадиган ҳақдан Нурманов фойдасига 466 сўмдан ундирилади.

Пайариқлик Нурманов ўғриларни жавобгарликка тортиш, ўғирланган гиламларининг қимматини улардан ундириб олишда ёрдам беришни илтимос қилиб редакцияга ёзган ва текшириш ҳамда чора кўриш учун юборилган хатга Самарқанд область ижроия комитетининг ички ишлар бошқармасидан ана шундай жавоб олинди.

ЧОРВАЧИЛИК—ЗАРБДОР ФРОНТ

ИСТИҚБОЛЛИ СОҲА

Владимир Ильич Ленин назари тушган Мирзачўл «оқ олтин» конигина бўлиб қолмай, балки мўл-кўл чорва маҳсулотлари етиштириш масканига ҳам айланиб боряпти. Буни Мирзачўлнинг янги зонасида ташкил топган Оқ олтин районн мисолида яққол кўриш мумкин. Район хўжаликларида асосий тармоқ—пахтачилик билан бир қаторда, жамоат чорвачилигини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Илғор хўжаликлар тажрибаси бу ерда чорвачиликдан мўл-кўл маҳсулот олиш мумкин эканлигини тўла исботлаяпти.

Районда биринчи бўлиб чорвачиликка қўл урган хўжалик «Партия XXIII съезди» совхозидир. Мана, учинчи йилдирки, совхоз ишчилари жамоат чорвачилигини ривожлантириш билан жиддий шуғулланмоқдалар. Натижа чакки бўлмаяпти. Дастлабки йили совхозга Болтиқбўйи республикаларидан 300 бош қорамол келтирилган бўлса, эндиликда бу моллар сони 700 бошдан ошиб кетди.

— Чорвачиликка қўл уришдан олдин, — дея ҳикоя қилади совхоз партия комитетининг секретари А. Қолдибоев, — бу масалани барча коммунистлар, мутахассислар билан атрофлича муҳокама қилиб, сўнгра бир қарорга келдик: совхозда пахта билан бир қаторда чорвачиликни ҳам йўлга қўйиш учун, аввало, чорва биноларини вужудга келтириш ва унинг мустаҳкам ем-хашак базасини яратиш керак. Бунинг учун пахта-беда алмашлаб экиш системасини жорий этиш зарур. Шунда ҳам пахта ҳосилдорлиги ортади, ҳам чорва маҳсулдорлиги юқори бўлади.

Совхозда иш худди мана шу муҳим вазифаларни ҳал қилишдан бошланди. Қурилиш ташкилотларининг бинокорлари чорвачилик комплексини яратиш билан машғул бўлдилар. Алмашлаб экиш схемаси тузиб чиқилди. Совхоз ишчилари янги схема асосида экинларни жойлаштира бошладилар.

Тадбиркорлик билан амалга оширилган иш ўз натижасини бера бошлади. Совхозда пахта ҳосилдорлиги, чорва маҳсулдорлиги йилдан-йилга орта борди. Агар хўжалик 1971 йил 6 минг 715 гектар майдонда пахта етиштириб, ялпи ҳосилни 9 минг 984 тоннага етказган бўлса, алмашлаб экишга ўтилгач, пахта майдони 5 минг 982 гектарни ташкил этиб, ана шу ердан юбилей йилида 12 минг тоннадан зиёд пахта йиғиб олинди. Пахта ҳосилдорлиги гектар ҳисобига 1971 йилда 14,9 центнерни, 1972 йилда эса 20,4 центнерни ташкил этди.

Чорвачилик кўрсаткичлари ҳам қувонарли. Агар 1971 йили ҳар бир соғин сигирдан 1800 килограммдан сут соғиб олинган бўлса, ўтган йили 2070 килограммданга тўғри келди. Давлатга гўшт топшириш плани ҳам ошириб адо этилди.

Совхозда чорвачилик янги соҳа бўлишига қарамай, илғор сут соғувчилар, молбоқарлар етишиб чиқмоқда. Сут соғувчилар Р. Федосеева, Е. Жданова, Л. Герасимчук, О. Королев, молбоқарлардан Ж. Калменов, М. Абдужалилов, бузоқбоқар И. Тришевалар совхоз фахри ҳисобланади. Улар юбилей йили кўрсаткичларининг юқори бўлишини таъминлашга ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшдилар.

Хўжалик чорвадорлари чорвачилик ходимларининг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасига қўшилиб, беш йилликнинг ҳал қилувчи учинчи йилида янада унумли меҳнат қилмоқдалар. Ҳар бир сигирдан соғиб олинадиган сут миқдорини камида 2500 килограммга етказиш, гўштга топшириладиган қорамолларнинг юқори семизликда бўлишига эришиш мақсад қилиб қўйилган. Янги йилнинг дастлабки ойлари натижаси совхоз чорвадорлари яхши старт олганликларидан далолат бериб турибди.

Районда чорвачиликни ривожлантиришда оз бўлса-да, тажриба тўпладик, — дейди район партия комитетининг секретари Фазлиддин Турсунов. — Эндиликда бошқа совхозларда ҳам чорвачилик фермалари ташкил этилмоқда. «Фарғона» совхозига Болтиқбўйидан 400 бош зотли сигир келтирилди. Айни кунларда «Андижон» ва Усмон Юсупов номли совхозларда ҳам чорва биноларини қуриш қизғин олиб борилмоқда. Бу биноларни шу йилнинг октябрь ойигача қуриб тугаллаш вазифа қилиб қўйилган. Келаси йилдан бошлаб Ворошилов номли совхозда ҳам чорва комплексини яратишга киришилади. 1975 йилга бориб, районда қорамоллар сони уч минг 600 бошга етказилади.

Шу мақсадда районда чорвачиликнинг мустаҳкам ем-хашак базасини яратиш тадбирлари амалга оширилмоқда. Ҳар бир хўжаликда пахта-беда алмашлаб экиш жорий этиляпти. Шунингдек, маккажўхори, илдиз мевали ўсимликлар ва бошқа силосбоп экинлар экишга алоҳида эътибор берилмоқда. Шундай қилиб, яқин йилларда районда пахтачилик билан бир қаторда чорвачилик ҳам асосий тармоқлардан бирига айланиб, оқ олтинликлар мамлакатга кўплаб пахта ва чорва маҳсулотлари етказиб берадилар.

О. ТИЛОВБЕРДИЕВ.

Зафар сатрлари

ВОБКЕНТ. Калинин номли колхоз чорвадорлари ўтган хўжалик йилини яхши кўрсаткичлар билан якунлаган, ҳар бош сигирдан пландаги 1650 литр ўрнига 2017 литрдан сут соғиб олган эдилар. Улар бу йил давлатга 335 тонна сут етказиб беришга қарор қилдилар. Ҳалима Ҳатамова, Тамара Ушарова каби сигир соғувчилар кунлик топшириқни бир ярим-икки ҳисса қилиб бажармоқдалар.

С. КОЛЕСНИКОВ.

●

МАРҲАМАТ. Район паррандабоқарлари биринчи квартал планини муддатидан илгари бажардилар. Тайёрлов ташкилотларига 205 минг дона тухум етказиб берилди. Бу ўтган йилнинг шу даврида тайёрланган тухумдан қарийб 20 минг дона кўп.

Р. ҒОЗИЕВ.

ҚИЗИЛҚУМДА «ШЧЕКИНО МАОШИ»

ГЕОЛОГЛАР ИЗЛАНИШДА

«Самарқанд геология» трестининг 682 ходими ўзи ва ўрни бўшатилган ишчи учун биринчи «Шчекино маоши»ни олди, мамлакатимизнинг геология хизматида биринчи бор ўтказилаётган иқтисодий эксперимент шу тахлитда бошланди.

Самарқанд геологлари ҳозир республикамизнинг фахри ҳисобланаётган олтин ва вольфрам, рух ва қўрғошин, калий тузи ва мармар, волластонит ва молибден каби табиий бойликларни очиш шарафига муяссар бўлган кишилардир. Улар Қизилқумда, Зарафшон водийсида, Ҳисор тоғларида, Қарши чўлида меҳнат қилмоқдалар. Тадқиқот ишлари тобора кенгайиб бормоқда — шу беш йилликда иш ҳажми 25 процент кўпайиши керак.

«Самарқандгеология» трестида 5 мингтача ходим бор. Беш йилликка белгиланган ишларни бажариш учун яна 1161 та шундай ишчи ва шу ишчиларга тўлаш учун миллион-миллион сўм маош, уй-жой, озиқ-овқат, ҳар хил хизматлар керак.

Геологлар мўлжалланган бутун иш ҳажмини ишчилар сонини оширмай бажармоқчи бўлдилар. Эксперимент мана шу тариқа ўтказилди.

Хўш, унинг моҳияти нималардан иборат?

Аввал асосий, «Шчекино негизи» тўғрисида гапирайлик. Трест ишчиларига ўз вақти резервлари ҳисобидан яна бир вазифани бажарадиган ҳар бир киши ўзи алмаштирган ишчи маошининг 20 процентдан 50 процентгача ҳиссасини олади, деб эълон қилинди.

Шу оддий янгилик замирида иқтисодчиларнинг жуда катта тайёргарлик иши бор. Бу иш Самарқанднинг ўзидагина ўтказилгани йўқ. Шчекино химия комбинатининг тажрибаси янгиликка негиз қилиб олинаган. Лекин мутлақо бошқача шароитларда уни қандай қўлласа бўларкин? Бутуниттифоқ минерал хом ашё экономикаси ва геология-разведка ишлари илмий-тадқиқот институтининг (ВИЭМС) мутахассислари шу методикани ишлаб чиқишга ёрдам бердилар. Эксперимент маъносини бир чақиб кўрайлик.

Ишчининг ўрнини босиш икки хил вазифани бажаришдан иборатдир. Унга равшан принциплар асос қилиб олинмоғи лозим. Биринчидан, ишчи рози бўлганидагина иккинчи бир касбда ҳам ишлашга ўтиши мумкин. Иккинчидан, меҳнат қонунлари, меҳнат муҳофаза нормалари ва хавфсизлик техникаси бузилмаслиги керак. Учинчидан, битта раҳбаргагина «қарашли» вазифаларни бажаришга киришиш мумкин ва, ниҳоят машина-ускунани ишлатиш шароитлари ёки иш сифати ёмонлашадиган бўлса, иккинчи вазифани ҳам бажаришга рухсат этилмайди.

Шчекино тажрибаси химия саноатига тааллуқлидир. Геолог ишчи қандай касбларни бажара олиши мумкин? Олимлар дастлабки вақт учун бир киши ўзига ва ишга зарар етказмай «икки киши учун» меҳнат қилиши мумкин бўлган 54 «жуфт» ҳунар рўйхатини тузиб чиқишга ёрдам бердилар. Масалан, шахтада навбатчилик қилувчи слесарь аккумуляторларни зарядлаб туриши ҳам мумкин. Смена бурмастери ўз установкаси ортилган автомобиль ёки тракторни ҳам ҳайдайди. Бурмастер ёрдамчиси қоришма тайёрлай олади. Кон шипини маҳкамловчи ишчи чўпкорлик ишини ҳам бажара олади. Проходкачи зарядлар қўйиб портлатиш ишини ҳам қилиши мумкин. Проба олувчи радиометрист ҳам бўлиши мумкин...

Икки хил касбни бажариш билан масала ҳал бўлмайди. Иш режими кўп жиҳатдан табиатнинг ўзидан, химиявий реакция қонунларидан келиб чиқувчи химия саноатида икки хил касбни бажариш меҳнат унумдорлигини оширишнинг асосий резервларидан бири бўлиб қолади. Геология-разведка ишида эса қўшимча имкониятлар бор. Масалан, хилма-хил эмас, балки турдош ишлар бажарилиши мумкин бўлган хизмат зонаси кенгайтирилиши мумкин. Қудуқ қазишга раҳбарлик қилаётган катта пармалаш мастери амалда ташкилотчилик вазифасини ўтайди: у моддий-техника таъминоти, куч-қувватлар жойлаштирилишига жавоб беради. Аммо, шу мастер бир эмас, балки бир группа қудуқларда ҳам ишлаши, яъни ўзига хос диспетчерлик вазифасини ҳам ўташи мумкин. Шундай қилинса, меҳнат интенсивлашган бўлади.

ВИЭМС меҳнат экономикаси лабораторияси трест қўлида бўлган машина ва аппаратларни рационал ишлатиш режимларини тузиб чиқди. Шу режимлар алоҳида китобча қилиб нашр этилди. Энди уларни ишчилар ўрганмоқдалар. Экономистлар вақт тежашга, айрим операцияларга оз куч сарфлашга, техникани энг қулай усул билан ишлатишга ёрдам бермоқдалар.

Иш ҳажми кўпайиши кераклигидан иш ҳақи фонди ҳам кўпаяди. Аммо, ишчилар сони эса, ўша тажрибанинг шартларига кўра аввалгидек қолаверади. Бунда жуда катта маблағ тежалади, албатта. Тежалган пулнинг 90 проценти трестда қолиб, мукофот ва иш ҳақини оширишга сарфланади.

Қўшимча ҳақ тўлаш тартиби ишлаб чиқилди. Юқорида айтилганидек, икки касбни бажарганлик учун иккинчи касб ҳақининг 20-50 проценти берилади. Хизмат зонаси кенгайтирилганлиги, яъни меҳнат унумдорлиги оширилганлиги учун тариф ставкасининг 10-30 проценти берилади. Инженер ва техниклар эса, экспериментга ёрдам берувчи чораларни ишлаб чиққанликлари ва жорий этганликлари учун маошининг 30 проценти миқдорида мукофот оладилар.

Самарқанд геология тресты янгича хўжалик юритиш шароитларида ишлаётганлигини алоҳида таъкидлаб ўтамиз. Бу ерда «Шчекино устама ҳақи» билан биргаликда моддий рағбатлантиришнинг бошқа ҳамма турлари, шу жумладан, «13-маош» ҳам сақланган. Меҳнаткашнинг ўртача иш ҳақи кўтарилиши билан «13-маош» ошади, албатта.

Шу методга ўтиш билан техника тараққиётини жорий этишдан манфаатдорлик кўпайди. Масалан, химия лабораториясининг катта инженери З. Якунинани олиб кўрайлик. У 120 сўмлик маош билан ишларди. Хизмат доирасини кенгайтиргач, меҳнат унумдорлигини пландагига нисбатан 162 процентгача етказди. Энди унинг ойлик маоши зарбдор меҳнат учун бериладиган мукофот, «13-маош»ни ҳисобламаганда, 165 сўмга чиқди.

Шундай экан, иккита савол туғилиши мумкин: 62 процент ошириб бажариладиган план қанақа бўлди, иш ҳақи меҳнат унумдорлигидан тезроқ ошиб кетмасмикан деган саволлар чиқади.

Буларга бериладиган жавоб оддий. Ўз ишини муфассал биладиган онгли ва моҳир ишчи иш ўрнида топиши мумкин бўлган барча резервларни биронта планчи олдиндан кўра билиш ва уларни назарда тута олишга қодир эмас. Шчекинолликларнинг ташаббуси ҳам коллектив фикрини қўзғатишга, рағбатлантириладиган вазият вужудга келтиришга қаратилгандир.

Иккинчи саволга келганимизда эса, трестнинг беш йил мобайнидаги иш ҳажми 25 процент кўпаяди, иш ҳақи эса 10 процент ошади.

Ҳозирнинг ўзидаёқ геология экспедициялари ва қазилаётган кон йўлларида, геофизика асбоблари ва машина руллари ёнида «кўзга кўринмайдиган» 174 нафар ишчи бор, дейиш мумкин. Беш йилликнинг учинчи йилида шуларнинг ёнига яна 284 нафар қўшилади. Ундан кейин 338 нафар, сўнгра 365 нафар, жами 1161 нафар қўшилади.

Ю. КРУЖИЛИН,
ЎзТАГ мухбири.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ЯНГИЛИКЛАР, ХАБАРЛАР, ВОҚЕАЛАР

Вьетнам Демократик Республикаси пойтахти — Ханой шаҳрининг аҳолиси уруш келтирган вайроналарни тиклаш учун зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқда. Қизил дарё устига ўрнатилган Лонгбиен кўпригини қайта тиклаш ишлари айниқса жадал суръатлар билан олиб борилмоқда. Суратда: шикастланган кўприкни тиклаш пайти.

ВИА —ТАСС фотоси.

ФРАНЦИЯДАГИ САЙЛОВ ЯКУНЛАРИ

ПАРИЖ, 12 март (ТАСС). Франция миллат мажлисига ўтказилган сайловнинг 490 та сайлов округидан 483 тасига доир натижаларни Франция ички ишлар министрлиги эълон қилди. (Иккита сайлов округида — Таитида ва Реюньонда — сайлов ўтказилмади; қолган беш округдаги сайловнинг якунлари кейинроқ маълум бўлади).

Ички ишлар министрлигининг маълумотига қараганда, ҳукумат кўпчилигининг партиялари миллат мажлисида 256 ўрин олган. Шулардан «республикани ҳимоя қилувчи демократлар иттифоқи» (ЮДР) 181 ўринга, мустақил республикачилар 54 ўринга ва «демократия ва тараққиёт маркази» 21 ўринга эга бўлди. Бундан ташқари министрлик эълон қилган маълумотда айтилишича, ҳукумат кўпчилигини қувватлаб келаётган бўлса ҳам, аммо шу кўпчилик составига кирмаган гуруҳлар 15 ўрин олган.

Сўл кучлар янги миллат мажлисида 176 ўринга, шу жумладан коммунистик партия 73 ўринга, социалистик партия 89 ўринга ва сўл радикаллар 11 ўринга эга бўлади.

«Реформаторлар»дан янги миллат мажлисига 28 депутат сайланди.

Шу маълумотлардан кўриниб турибдики, ҳукумат кўпчилигидаги партияларнинг ҳаммаси миллат мажлисининг илгариги составига қараганда, анча кам ўрин олган. «Республикани ҳимоя қилувчи демократлар иттифоқи» (ЮДР) энг кўп, яъни юзга яқин ўрин йўқотди. Илгариги парламентда мутлоқ кўпчиликка эга бўлган бу партия энди бошқа партиялар билан блок тузган ҳолдагина кўпчилик ўринни сақлаб турибди, холос.

Қўшма программа асосида сайловда қатнашган уч сўл партиялар иттифоқи сайловда катта муваффақият қозонди. Францияда амалда бўлган сайлов қонунининг адолатсиз бўлишига қарамай, коммунистик партия парламентдаги ўзининг ўрнини икки баравардан зиёдроқ кўпайтиришга, яъни илгариги составдаги 34 ўрин ўрнига 73 ўрин олишга муваффақ бўлди. Миллат мажлисининг илгариги составида 44 депутати бўлган социалистик партиядан бу сафар 89 депутат сайланди.

ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙНИНГ НУТҚИ ТЎҒРИСИДА ФРАНС ПРЕСС АГЕНТЛИГИНИНГ ЁЗГАНЛАРИ

ПАРИЖ, 10 март. (ТАСС). Франс Пресс агентлигининг мухбири Пекиндан берган хабарида айтилишича, 20 нафар «хорижий экспертлар» ва уларнинг оилалари халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан тўпланган йиғилишда Чжоу Энь-лай нутқ сўзлаб Линь Бяони қоралаб гапирганлиги яхши хабардор доиралардан тарқалган хабар туфайли маълум бўлиб қолди. Бу нутқ, дейилади агентликнинг хабарида, Хитой матбуотида эълон қилингани йўқ. Чжоу Энь-лай Линь Бяони, у Мао Цзэ-дуннинг Лю Шао-цига қарши олиб борган курашидан фойдаланиб, катта ҳукмронликни қўлга киритиб олган эди, деб айблаган. «Линь Бяо, Чэнь Бо-да тўдаси ва уларнинг шериклари иши устидан ўтказилаётган тергов ҳали тугагани йўқ, — деган Чжоу Энь-лай. — Линь Бяонинг фитнасига доир «571-рақамли иш» тамомланганидан сўнг ажнабий дўстларимизга бу тўғрисида маълум қилинади».

Франс Пресс агентлигининг уқтириб ёзишича, Чжоу Энь-лай нутқида Линь Бяо биринчи марта ошкора қораланди.

ХАЛҚАРО ОБЗОР

РЕАКЦИЯ РЕЖАЛАРИ БАРБОД БЎЛДИ

Чили миллий конгресси (парламенти)га 4 мартда ўтказилган сайлов халқ президент Альенде ҳукуматини тобора кучлироқ қўллаб-қувватлаётганлигини кўрсатди. Чили меҳнаткашлари ички реакция билан халқаро империализмнинг макрли ниятларини барбод қилдилар. Реакция билан империализм сайлов ёрдамида халқ ҳукуматини истеъфога чиқаришга эришмоқчи бўлган эди. Уларнинг бу режалари пучга чиқарилди. Халқ бирлиги партиялари 1970 йилги президент сайловига қараганда 7 процент кўп овоз олиб, ўзларининг янги парламентдаги позицияларини мустаҳкамладилар.

Бу натижалар Чили меҳнаткашларининг Альенде ҳукумати ўтказаётган илғор социал-иқтисодий ўзгартишларни қўллаб-қувватлаётганлигини, мамлакатнинг энг асосий табиий бойликларини мамлакатнинг ўзига олиб бериш, помешчиклар латифундияларини тугатиш, экономикадаги давлат секторини кенгайтириш, миллий даромадни меҳнат аҳли фойдасига қайта тақсимлаш сиёсатини қўллаб-қувватлаётганлигини кўрсатиб турибди. Чили меҳнаткашлари сиёсий жиҳатдан ғоят онгли эканликларини ва халқ ҳукуматини доимо ҳимоя қилишга қатъий аҳд қилганликларини намойиш қилдилар. Улар Чили ишчилар синфининг революцион анъаналарига содиқ эканликларини яна тасдиқладилар.

Чили Коммунистик партиясининг Бош секретари Луис Корвалан 7 мартда Сантьягодаги ёшлар митингида айтганидек, сайлов ишчилар синфи Чили революциясининг таянчи эканлигини, халқ ҳукуматининг энг асосий мадад кучи эканлигини кўрсатди. Сўл партиялар энг катта пролетар марказларида жуда катта муваффақият қозонганликлари бежиз эмас. Уларнинг қишлоқ жойлардаги таъсири ҳам анча ўсди, бу эса мамлакатдаги ишчилар синфи билан деҳқонларнинг иттифоқи янада мустаҳкамланганлигидан далолат беради. Чили маркази ва жанубидаги бир қанча аграр вилоятлардан миллий конгрессга биринчи марта коммунист депутатлар сайланди.

Чилидаги парламент сайловининг якунлари Чили меҳнаткашлари реакция билан бўлган яна бир муҳим сиёсий жангда ютиб чиққанлигидан равшан дарак бериб турибди.

ХАЛҚ УЮШМАСИНИНГ ҒАЛАБАСИ

7 март куни Бангладеш Халқ Республикасида республиканинг қонун чиқарувчи олий органи—миллий ассамблеяга ўтказилган сайловда сайловчиларнинг катта кўпчилиги халқ уюшмаси номзодлари учун овоз бердилар. Бу партия 300 депутатлик мандатидан 291 тасини олди.

Республика бош министри Мужибур Раҳмон бошчилигидаги халқ уюшмаси бу қадар катта ғалабага эришганлигининг сабаби нима? Халқнинг озодлик ва мустақиллик учун бошлаган ҳаракатига раҳбарлик қилган бу партия урушдан кейинги пайтда ҳам оммани жипслаштиришга, уни миллий реконструкция ва экономикани қайта тиклаш учун курашга отлантиришга муваффақ бўлди.

Бангладеш тарихидаги биринчи конституция ишлаб чиқилганлиги ва қабул этилганлиги партиянинг шак-шубҳасиз муваффақияти бўлди. Бу конституция миллий озодлик ҳаракати ғалабасидан кейин орадан бир йил ўтгач кучга кирди. Саноатнинг асосий тармоқлари, страхование компаниялари, банклар давлат ихтиёрига олинди. Қишлоқ аҳолисининг турмуш даражасини яхшилаш мақсадида аграр ислоҳот ўтказилмоқда. Уй-жой қурилишига жуда кўп маблағ ажратиб берилмоқда, мaориф ва соғлиқни сақлашнинг янги системаси вужудга келтирилмоқда. Кўпчилик саноат корхоналари ва коммуникация йўллари қайта тикланди.

Халқ уюшмаси миллий экономикани социалистик тарзда қуришга аҳд қилганлигини айтди. Экономикани ривожлантиришнинг ҳозир ишлаб чиқилаётган биринчи беш йиллик плани айни шу мақсадни кўзлайди.

Мавлоно Бхашаний бошчилигидаги сўл экстремистларнинг шовқин-суронли сайлов олди кампанияси бутунлай барбод бўлди. Ўзларини «Бангладешнинг энг ҳақиқий ватанпарварлари», деб эълон қилган бу кимса ва унинг тарафдорлари маоизм гумашталари эканликлари билан ҳаммага маълумдирлар. Бу арбобнинг аввало диний-жамоа адоватини кучайтиришга ва қўшни Ҳиндистон билан дўстликни бузишга қаратилган тор миллатчилик шиорларини сайловчилар қатъиян рад қилишди.

Бангладеш халқи мамлакатни идора қилиш мандатини халқ уюшмасига берганлиги бангладешликлар бу партиянинг халқ орзу-умидларини рўёбга чиқаришга қодир эканлигига жуда қаттиқ ишонганликларидан далолат беради.

ВАЛЮТА БИРЖАЛАРИДАГИ «ҚОРА КУНЛАР»

Америка долларининг қадри пасайтирилганлиги ғарбдаги валюта бозорларини асло тинчитмади. Долларнинг қадри тобора пасайиб бораверди ва март ойининг бошларида валюта бозорлари путури кетган «Яшил қоғозлар»га тўлиб-тошиб кетди. Бу ҳол Ғарбий Европа ва Япония биржаларини жуда танг аҳволга солиб қўйди.

Хўш, ғарбда яна валюта бўрони бошланишига нималар сабаб бўлди?

Гап шундаки, долларнинг қадри 10 процент камайтирилганлиги АҚШ билан Европа иқтисодий уюшмаси мамлакатлари ва Япония ўртасидаги савдо-молиявий зиддиятларни мутлақо бартараф эта олмади, ана шу зиддиятлар валюта танглиги яна кескинлашиб кетганлигининг бош сабаби бўлди. Долларнинг қадри пасайтирилганлиги АҚШ тўлов ва савдо balансидаги жуда катта зарар проблемасини ҳал этмади, Ғарбий Европа ва Япония банкларида тўпланиб ётган 100 миллиард долларлик запасни тугатмади, ҳозир бу пулдан чайқовчилик мақсадларида фойдаланилмоқда.

Қўшма Штатлар бу тангликдан ўз шериклари ҳисобига чиқиб олишга интилиб, уларни Америка товарлари учун ўз бозорлари эшигини тобора кенгроқ очиб қўйишга, шунингдек ўз валюталари қадрини оширишга мажбур этишга зўр бериб уринмоқда. Бошқа мамлакатлар валюталари қадрининг оширилиши Европа иқтисодий уюшмаси мамлакатлари билан Япониянинг экспортига оғир зарба берган бўлур эди.

Лекин АҚШнинг рақобатчилари ҳар соҳада ҳам Вашингтоннинг измига қараб иш тутмоқчи эмаслар. Шу сабабли улар ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун биргаликда кўриладиган чораларни ишлаб чиқишга ҳаракат қилмоқдалар. Тўққиз мамлакат молия министрларининг сўнгги кенгашида, жумладан, ўз валюталарининг долларга нисбатан келишиб олинган «тебранувчи» қимматини жорий этиш имкониятини муҳокама қилдилар. Бундан ташқари улар Вашингтондан долларнинг қимматини бир маромда сақлаш ва мамлакатдан капитал чиқаришни чеклаш мақсадида таъсирли чоралар кўришни талаб қилмоқчи бўлиб туришибди. Лекин умумий бозор қатнашчилари ўртасидаги жиддий ихтилофлар Европа иқтисодий уюшмасининг ягона молиявий сиёсат ўтказишига ҳалақит беради. Иккинчидан, бу ихтилофлар Қўшма Штатларнинг «Атлантика оша иқтисодий жанг» олиб боришини енгиллаштиради.

Ғарбдаги валюта бозорларида тўхтовсиз эсиб турган бўронлар империалистик рақобатчиликнинг асосий марказлари ўртасидаги зиддиятлар тобора чуқурлашиб бораётганлигидан далолат беради.

Р. КНЯЗЕВ,
С. БУЛАНЦЕВ,
В. СЕРОВ.
(ТАСС).

ОҚ УЙНИНГ ХАБАРИ

ВАШИНГТОН, 10 март. (ТАСС). Вьетнам уруши вақтида Хитой территорияси устида уриб туширилган икки нафар америкалик учувчини, шунингдек Марказий разведка бошқармасининг собиқ агенти Жон Даунини Хитой Халқ Республикаси ҳукумати муддатидан олдин бўшатиб юборишга қарор қилганлигини АҚШ ҳукуматига маълум қилди. ХХР ҳукумати шундай қарорга келганлигини Оқ уй вакили эълон қилди. Дауни умрбод қамоққа ҳукм қилинган эди.

Капитализм иллатлари

СОҚЧИЛАРНИНГ БОЗОРИ КЕЛДИ

АҚШда жиноятчиликнинг тобора ортиб бораётганлиги, ҳокимият ва расмий полициянинг граждандар ва идоралар хавфсизлигини таъминлаб бера олмаётганлиги натижасида мамлакатда шахсий полиция хизматига таянишга мажбур бўлинмоқда. Америкада чиқадиган «Ю. С. Ньюс энд Уорлд рипорт» журнали бундай соҳанинг авж олиб бораётганлиги тўғрисида қуйидагиларни ёзади.

Ўз-ўзини хусусий қўриқлаш, қўни-қўшни бўлиб яшаётган маълум хонадонлар томонидан кўчаларга соқчилар ёллаш, уйлар ва хонадонлар олдида пойлоқчилар қўйиш ҳозир Америкада одат тусига айланиб бормоқда. Айни вақтда хусусий мудофаа учун жалб этилган кучларнинг сони баъзи районларда доимий полицияда хизмат қилувчилар миқдоридан ҳам ортиб кетган. Бу ҳол мамлакатда ўсиб бораётган жиноятчиликка қарши кураш йўлларини қидириш, самолётларни қўлга олиш ва бошқа томонларга ўғирлаб кетиш сингари жиноятларга қарши зарур тадбирларни излаш ҳамда бошқа жуда кўп жиноятчиликларга нисбатан таъсирли чора топишга уриниш натижасида юзага келмоқда. Лекин, ҳаммадан ҳам аввал кишилар ўз хонадонларининг дахлсиз бўлиши, хизмат жойида ва кўча-кўйда бехавотир юриш жуда-жуда зарур бўлиб қолганлиги туфайли шундай тадбирлар кўраётганликлари яққол кўзга ташланиб турибди.

Масалан, 1960 йилдан бошлаб 300 минг кишидан ортиқ хусусий полицияни сақлаш учун сарф этиладиган харажатлар 150 процентдан ҳам ортиб кетди. 1969 йил бўйича келтирилган маълумотларга кўра, хусусий полиция ёллаш учун сарфланадиган пул миқдори 3,3 миллиард доллардан ҳам ортиб кетган.

Шу кунларда мамлакатда 3500 га яқин хусусий мудофааси бўлган фирмалар мавжуддир. Олтмишинчи йилларнинг охирида эса, фақат тўртта компаниянинг ўзидагина яъни Пинкертон, Бэрнс, Уокенхат ва Кидд компанияларининг ўзидагина бундай хусусий мудофаа бор эди. Уларнинг даромадлари йилига 20 процентдан кўпайиб бормоқда. 1975 йилга бориб бу даромад процентлари яна бир неча марта ортиб кетиши турган гап.

Эндиликда уй-жойлар ва аэропортлардан ташқари спорт майдонлари, жамоат марказлари, касалхоналар, коллежлар, мактаблар, давлат ва муниципал биноларида ҳам хусусий полиция назорати ўрнатиш учун ҳаракат қилинмоқда. Банклар, савдо марказлари, омборлар масаласига келганда, уларда ҳам аллақачонлардан буён ўз-ўзини хусусий мудофаа қилишга кўчилган. (АПН).

«Совет Ўзбекистони» справка бюроси

УЛУҒ ВАТАН УРУШИ ИНВАЛИДЛАРИГА ИМТИЁЗЛАР

Улуғ Ватан уруши инвалиди, Чилонзор районидаги «Қизил Шарқ» маҳалла комитетининг секретари Мавлонбек Пўлатбеков редакцияга ёзган хатида Улуғ Ватан уруши инвалидларига қандай имтиёзлар берилганлигини сўраган. Редакция республика Социал-таъминот министрлигининг бўлим бошлиғи А. Пирмуҳамедовдан ушбу саволга жавоб беришни илтимос қилди.

Совет Ватанини ҳимоя қилишда ёки ҳарбий хизматни бажараётганда, ёхуд фронт туфайли оғир касалликка учраб инвалид бўлиб қолган ишчи ва хизматчиларга давлат пенсиялари тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низомнинг 16 «г» пунктига мувофиқ, камида 25 йиллик иш стажига эга эркаклар 55 ёшидан, камида 20 йил иш стажига эга аёллар 50 ёшидан қарилик пенсияси олиш ҳуқуқига эгадирлар.

Бу категориядаги пенсионерларга қарилик пенсияси белгилашда Низомнинг 20-пунктига мувофиқ устама белгиланади. Бунда битта муассасадаги узлуксиз иш стажи 15 йилдан ортиқ бўлса ёки эркакларнинг умумий иш стажи камида 35 йил, аёлларнинг иш стажи камида 30 йил бўлса, 10 процент миқдорида қўшимча пенсия тўланади. Ўз қарамоғида меҳнат қилиш қобилиятига эга бўлмаган оила аъзолари бор ишламайдиган пенсионерларга ишга яроқсиз бир оила аъзоси учун 10 процент, икки ва ундан ортиқ ишга яроқсиз оила аъзоси учун 15 процент пенсия қўшиб берилади.

Ватан уруши инвалидларига, шу жумладан, учинчи группа инвалидларга бериш учун ҳар йили социал таъминот органлари томонидан қўл билан бошқариладиган енгил автомобиллар ажратилади. Шунингдек, меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетлари йўли билан фонд ажратилади. Уруш инвалидлари керакли автомобилларни олиш учун алоҳида навбатга киритиладилар. Ўзбекистон ССР Социал-таъминот министрлиги ихтиёрига қўл билан бошқариладиган автомобиллар маълум миқдорда берилмоқда. Ижрокомлар эса ҳар йили оддий усулда бошқариладиган автомобиллар умумий фондининг 10 процентини Улуғ Ватан уруши инвалидларига сотиш учун ажратишлари лозим.

Квартира, участка ва ссуда олишда ҳам инвалидлар маълум имтиёзларга эгадирлар.

Агар штат қисқариши рўй берган тақдирда маъмурият уруш инвалидини ўз жойида қолдиришга ҳаракат қилиши зарур. Ватан уруши инвалидлари санаторий ва курортларда даволаниш, медицина хизматидан фойдаланишда, шаҳар ва шаҳарлараро пассажир, ҳаво ва темир йўл транспортида юришда маълум имтиёзларга эга.

А. ПИРМУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистон ССР социал-таъминот министрлигининг бўлим мудири.

ТОШКЕНТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Ҳамма ҳашарга!

Доҳий В. И. Ленин туғилган кун шарафига 21 апрелда шаҳардаги бир қанча йирик саноат корхоналарининг ишчи-хизматчилари коммунистик шанбаликка чиқадиган бўлишди. Бундай хайрли ишга қўл урган «Ташсельмаш», электрон техника заводлари, трикотаж фирмаси ва таксомотор ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективлари москваликларнинг коммунистик шанбаликка чиқиш ҳақидаги ташаббусларига қўшилдилар. Энди 21 апрель куни Тошкент корхоналарида «ҳамма ҳашарга» шиори янграйдиган бўлди.

Шанбалик куни ўн минглаб турли асбоб, 12500 та трикотаж буюмлари, ўн иккита қишлоқ хўжалик машинаси ишлаб чиқариш мўлжаллаб қўйилди. Буларнинг кўпи тежалган материал, хом ашё, ёқилғи ва электр энергия ҳисобига бунёд этилади. Шунингдек, кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш ишлари бажарилади, цех ҳамда омборлар тартибга солинади. Тошкент шаҳар партия комитетининг бюроси коммунистик шанбаликдан тушган маблағларни тўққизинчи беш йиллик фондига ўтказиш юзасидан мазкур корхоналар коллективларининг ташаббусини маъқуллади.

Лойиҳадаги йўл ва вокзал

Шаҳарнинг энг гавжум ва серҳаракат кўчаларини кесиб ўтиш осонлашадиган бўлди. «Ташгенплан» институти мутахассислари бундай кўчалар учун ер ости ўтиш йўллари лойиҳаларини яратишни бошлаб юбордилар. Жумладан, бундай хавф-хатарсиз йўллар Хадра, «Болалар дунёси» магазини яқинида, Бош универмаг атрофида қурилади.

Тошкент атрофига, область шаҳарларига борувчиларга хизмат кўрсатиш ҳам осонлашади. «Ташгипротранс» институтида янги лойиҳа яратилди. Мазкур лойиҳа асосида шаҳар атрофига поездда қатновчилар учун алоҳида катта вокзал биноси қад кўтаради.

Қиш ташвишида

Ҳар фаслнинг ўз файзи ва гашти бўлади. Шу билан бирга, ҳар фаслнинг ташвиши ҳам бор. Уй-хонадондаги сингари шаҳар хўжалигида ҳам қишга тайёргарлик кўриш муҳим. Ўтган қишнинг ташвиши сабоқ бўларли. Кўп қор ёғиши, кўчаларни муз қоплаши транспорт ҳаракатини қийинлаштирди. Шунинг учун ҳам келаси йил қишига ҳозирлик эрта бошланяпти.

Шаҳар ижроия комитетининг навбатдаги йиғилишида шу масала атрофлича муҳокама қилинди. Аҳвол чуқур таҳлил қилиниб, келаси йил қиш мавсумини пухта тайёрлик билан кутиб олиш тадбирлари белгиланди.

Машинаси борлар қувончи

Шахсий машинаси борлар учун алоҳида гаражлар қурилади. Бу хабардан айниқса эндигина машина рулини тутганлар мамнун. Чунки, енгил машинанг бўлса-ю, уни қўярга жой топмасанг — қизиқ-да. Шаҳар ижроия комитети ана шу масалада махсус қарор қабул қилди. Энди ҳар бири юз машинага мўлжалланган жами 900 ўринли тўққизта махсус гаражлар барпо этилади. Гараж лойиҳаларини «Ташгипрогор» институти ходимлари март ойининг ўзида тайёрлаб беришга ваъда қилдилар. Тиклаш ишларини шаҳар ремонт-қурилиш тресги усталари амалга оширишмоқчи. Гаражларнинг дастлабки намунасини Чилонзор районининг Фарҳод бозори атрофида барпо этиш бошлаб юборилди.

Боғлар ва гулзорлар

Республикамиз пойтахти тағин кўркам ва сўлим бўлади. Шаҳарнинг яшил безаклар — боғлар ва гулларга буркаш учун март — кўкаламзорлаштириш ойлиги деб эълон қилинди. Шу ой давомида кўчалар ва хиёбонларга жами бир миллион туп турли манзарали дарахт кўчатлари, 3,5 миллион дона мевали дарахт ниҳоллари ўтқазилади. Гулзорлар барпо қилинади. Бунинг учун 3,95 миллион дона гул кўчатлари ажратилган. Дарахт ва гул кўчатларини республика областлари ҳамда қардошларимиз етказиб беришяпти.

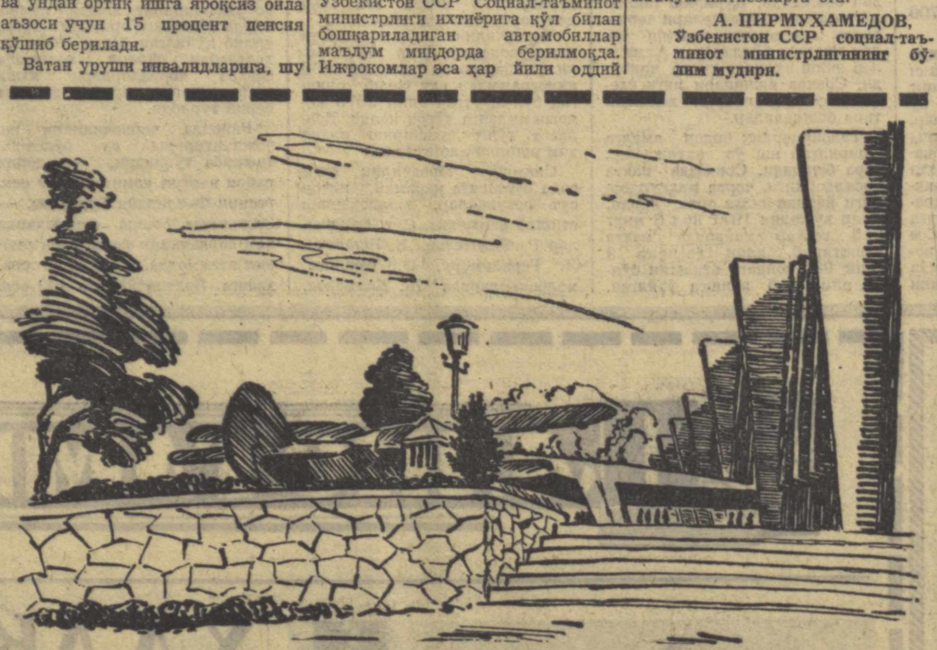

Ўзбекистон халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасини ҳақли равишда муваффақиятларимиз кўзгуси дейишади. Тошкентнинг кўркам сайилгоҳи — «Ғалаба» истироҳат боғида жойлашган бу кўргазмага қачон ташриф буюрманг, йил сайин камол топаётган «оқ олтин» ўлкасининг бугуни ва эртаси билан яқиндан танишасиз. Сиз кўриб турган расмда кўргазманинг кираверишқисми акс эттирилган. В. Штин расми.

ҲАР ТЎҒРИДА

ҒАЛАТИ ОРОЛ

Ахлат ва чиқиндилардан қутулишнинг энг осон йўлларидан бири уларни денгизга ағдаришдир. Сўнгги 44 йил давомида Токио шаҳри денгизга 24 миллион тоннага яқин ахлат «совға қилди». Токио қўлтиғида ахлат тўкилишидан умумий саҳни 1600 миллион квадрат метр келадиган учта сунъий орол пайдо бўлди. Токионинг Кото районидаги ана шу ороллардан бирига ҳар куни минг тонна ахлат тўкилади. Кото аҳолиси бундан норози бўляпти. Улар ахлат сассиғидан, пашша ва каламушларнинг кўплигидан, йўлнинг (Котодан кунига беш минг ахлат машинаси ўтади) тиғизлигидан шикоят қилмоқдалар. Муниципалитет эса ахлатни машиналарда эмас, балки баржаларда ташишга ўтишдан бошқа нарсани ваъда қилолмаётир. Масаланинг бу тарзда ҳал этилиши улкан ахлат тоғи яқинида яшайдиганларнинг аҳволини яхшилай олмайди. Лекин шундай кишилар ҳам борки, улар ахлат устида яшайдилар. Ахлат тўкиш тўхтатилган икки оролда уй-жойлар қурилган.

СУНЪИЙ ДАРАХТЛАР

Лос-Анжелес (АҚШ) ҳавонинг ифлосланиши жиҳатидан дунёдаги шаҳарлар орасида биринчи ўринни маҳкам ушлаб турибди. Бир вақтлар шаҳар ҳусни ҳисобланган дарахтлар юз минглаб автомашиналардан чиқадиган заҳарли газга бардош беролмади. Шаҳар маъмурлари бунинг ҳам йўлини топишди: химия фирмаларидан бири (шаҳар ҳавосининг бузилишига чақана ҳисса қўшмаган фирма) пластмассадан палма дарахтлари ясаш тўғрисида катта буюртма олди. Уч километр узунликдаги хиёбонга сунъий дарахтлар ўтқазилади. Пластмассадан буталар ясаш ҳам кўзда тутилмоқда.

ЗОЛДИРДАН КЎРПА

Сузиш бассейнидаги сувни иситишга камроқ энергия сарфлаш мақсадида Ғарбий Германия фирмаларидан бири енгил пластмасса шариклар — золдирлар ёрдамида сувни совиб қолишдан сақлашни тавсия қилди. Золдирлар сузувчиларнинг ҳаракатига халақит бермайди. 45 квадрат метр саҳнли кичик бассейнга 58 минг дона золдир кетади.

ЧИГИРТКА ФЕРМАСИ

Познан шаҳри (Польша Халқ Республикаси) яқинида чигиртка фермаси бор. Бу ерда зоопарклардаги нодир қушлар ва бошқа жондорларга бериш учун чигиртка етиштирилади. Ферма маҳсулоти мамлакатдан ташқарига ҳам чиқарилмоқда: чигиртка Чехословакия ва Австрияга экспорт қилинмоқда.

НОЁБ ТОПИЛМА

ИККИ ЯРИМ МИНГ ЙИЛ БУРУН ЁЗИЛГАН ХАТ

Березань оролида қидирув ишлари олиб бораётган археологлар ноёб топилмага дуч келишди. Улар бундан икки ярим минг йил аввал ёзилган қадимий грек хатини топиб олишди. Ленинград Давлат Эрмитажи археологик экспедицияси топган бу хат шу пайтгача маълум бўлган грек мактубларининг энг қадимийсидир. Эрамиздан бурунги VI асрда, ўрама қўрғошин тахтачага ёзилган бу мактуб эгасига етиб бормасдан оролда йўқотилган бўлса керак.

Шу пайтгача қўрғошин тахтачага ёзилган худди шундай хатлардан тўрттаси маълум эди. Шуниси қизиқки, шу хатлардан фақат биттаси Грециянинг ўзида — Аттикада, қолганлари эса СССР территориясида топилган. Яқинда топилган хат шу пайтгача маълум бўлган мактублар ичида энг узуни, энг мазмунлиси бўлиб, бунинг устига жуда яхши сақланиб қолган. Уни Ахиллодор деган грек ўз ўғлига ёзган бўлиб, хатда ота ўғлидан савдо билан боғлиқ бўлган баъзи қийинчиликларни бартараф этишда ёрдам беришни сўраган. Хатда қадимий грек жамиятининг социал-иқтисодий тузилиши тўғрисида қимматли маълумотлар бор. Бошқа манбаларда бундай маълумотлар (масалан, қуллар ва ёлланма ишчиларнинг аҳволи тўғрисида) учрамаганди. Бу маълумотлар ўша пайтда савдонинг қай даражада ривожланганлигини аниқлашга ёрдам беради.

Хат қадимий грек тилининг кам тарқалган архаик ионий шевасида ёзилганидан уни ўқиш анча қийин бўлди. Мактуб мазмунини таҳлил қилган олимлар, шу пайтгача ҳеч қаерда учрамаган қатор сўзлар борлигини аниқлашди. Хат учинчи шахс номидан ҳикоя қилади. Бу ушбу хатнинг ҳозирги Европа эпистолографиясининг прототипи экан, дея тахмин қилиш имконини беради. Хатни қадимий грек эпиграфикаси бўйича совет мутахассиси Ю. Г. Виноградов топиб, ўқиб берди. Янги ноёб топилма Давлат Эрмитажининг антик санъат бўлимига қўйилди.

Совет археологлари топган ва биринчи даражали тарихий манба ҳисобланган бу хат олимлар олдига ўз ечимини кутаётган қатор муҳим масалаларни қўйди. Археологик экспедиция Березанда қазишмаларни давом эттиряпти. Бу қазишмалар фаннинг қадимги тарих ва антик санъат соҳасини янги, қимматли кашфиётлар билан тўлдиришга ёрдам беради.

В. ЛЮБИН. (АПН).

Бугунги кунда республикамиз халқ хўжалигининг ҳамма соҳасида эркаклар билан баравар меҳнат қилаётган фидокор хотин-қизларни кўплаб учратасиз. Суратда қурувчи қиз Марина Иманурова. У Тошкентдаги Марказ-27 микрорайонида кўп қаватли уйлар қурилишида кўп йиллардан буён астойдил ишлаб келяпти.

И. Глауберзон фотоси.

КОЛХОЗ ҲАҚИДА ҲУЖЖАТЛИ ФИЛЬМ

НАМАНГАН. («Совет Ўзбекистони» мухбири). Яқинда Уйчи районидаги Охунбобоев номли колхоз меҳнаткашлари қишлоқ клубида «Яшна, гулла она колхозим!» номли ҳужжатли фильмни томоша қилишди. Бу фильм шу хўжалик тарихи, залда ўтирган томошабинлар ҳақида эди.

Фильм Уйчи район халқ маорифи бўлими ходими Турсунали Мамасолиев сценарийси асосида Охунбобоев номли колхоз физкультура инструктори Орифжон Солиев томонидан экранлаштирилган. Унда «Қизил равот» қишлоқ Советининг биринчи раиси Холдорали Мамасолиев, Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси Ўтанбой Иброҳимов, моҳир механизаторлар Санобар Парпиева, Жавлон Улжаев ва бошқаларнинг эл-юрт бахт-саодати йўлида кўрсатган жасоратлари, шу кунлардаги фидокорона меҳнатлари, қишлоқдаги маданий ҳаёт, пахтачилик ва чорвачиликни ривожлантиришда қўлга киритилаётган ютуқлар ҳикоя қилинади.

О. ЖУМАНАЗАРОВ.

Спорт. Спорт. Спорт.

ЯГОНА ОЧКО

Олий лига вакили — Тошкентнинг «Автомобилист» волейболчи қизлар командаси учинчи давра ўйинларини тугатишди. Бу сафар волейболчиларимизнинг омадлари келмади. Командамиз олти учрашув ўтказиб, ягона очко олди, холос. Бу очко пойтахт армиячилари билан ўйинда қўлга киритилгани аввал маълум қилинганди.

Шундан кейинги ўйинлар мағлубиятдан нари ўтмади. Спортчи қизларимиз Одесса студентларига 0:3, 1:3 ҳисобида ютқазишди. Натижада Одессанинг «Буревестник» командаси тошкентликлардан икки поғона юқори кўтарилиб олишди. Тошкентликларга чемпионатнинг тўртинчи даврасида ўзларини ўнглаб олишлари учун сўнгги имконият бўлиб қолди. Янги давра бошланиши олдидан пойтахт динамочилари пешқадам бўлиб турибди.

НАВБАТ — ЖАЗОИРГА

Қардош Тожикистоннинг Ленинобод шаҳрида фойдаланишга топширилган трек — велосипед пойгаси учун махсус стадионда ўтказилган мамлакат чемпионати ғолиби бўлиш ўзбекистонлик моҳир спортчи А. Юдинга насиб қилганди. Энди у Жазоирга борадиган бўлди. Велосипедчимиз у ерда мамлакатимиз терма командаси аъзоси сифатида халқаро пойга мусобақаларида иштирок этиб, совет спорти шарафини ҳимоя қилади. Жазоирга йўл олганлар орасида, шунингдек горьковлик В. Лихачев, А. Гусятников (Куйбишев), москвалик А. Красков, Кишинёвдан И. Москалев ва бошқалар бор.

СЎНГГИ ИМКОНИЯТЛАР

Иккинчи лига командалари ўртасида навбатдаги мавсумни ниҳоясига етказаётган Тошкентнинг «Спартак» хоккей командаси бир қатор ўйинларни ўз майдонида ўтказаётгандан бери анча ўнгланиб қолди. Хоккейчиларимиз кейинги учрашувни свердловсклик армиячилар билан ўтказиб, яна ғалаба қозондилар ва жами очколарини 47 тага етказиб олишди. Меҳмонлар билан бўлган ўйиннинг дастлабкиси 6:1 ҳисобида тугаган бўлса, такрорий учрашувда 9:3 ҳисоби қайд қилинди.

Мавсум тугашигача саноқли учрашувлар қолди. Спартакчилар сўнгги имкониятларни бой бермай тобора юқори ўринларга интилмоқдалар.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи республикамиз областларида ҳавонинг кам булутли келиши, ёғингарчиликнинг бўлмаслиги кутилади. Жануби-шарқдан секундига 5-9 метр тезликда шамол эсади. Ҳарорат 6-9, жанубда 12 даража атрофида бўлади.

Тошкентда ҳаво ўзгариб туради. Ёғингарчилик бўлмайди. Секундига 1-4 метр тезликда шамол эсади. Иссиқлик 8-10 даражадан ошмайди.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 10.15 — Тошкент. 10.20 — мультфильмлар. 10.55 — Шкид республикаси. (бадиий фильм). 12.30 — МОСКВА. 18.30 — ТОШКЕНТ. 18.40 — Ўқувчилар учун кўрсатув. 19.10 — «Ахборот». 19.25 — Ўн минут музика. 19.35 — Халқаро панорама (Москва). 20.05 — А. Эминов ва Э. Давлатовлар куйлайди. 20.25 — «Ахборот». 20.45 — МОСКВА. Жаҳон энг кучли фигурачиларининг кўргазмали чиқишлари. 22.00 — «Вақт». 22.30 — Жаҳон энг кучли фигурачиларининг кўргазмали чиқишлари. ИККИНЧИ ПРОГРАММА. 18.30 — Концерт. 18.35 — Ёшлар ижоди. 20.05 — Чуқурликлар сирн. 20.45 — «Прогресс» программаси. 21.15 — Концерт. 22.00 — Қишлоқ хўжалиги билимлари телевизион халқ университети. 22.30 — Кино оламида. УЧИНЧИ ПРОГРАММА. 19.00 — Тошкент янгиликлари. 19.15 — Телефильм. 19.30 — Ўқув кўрсатуви. 20.40 — Ҳужжатли фильм. 21.00 — Жонгинам (бадиий фильм).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 13/III да Инқилоб тонги.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Совет циркининг энг ёш ҳайвон ўргатувчиси Б. Денисов Африка шерлари билан.

КИНО

Икки томчи сув — САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11 да, кундуз соат 1.30, 4, кеч соат 6.30 ва 8.45 минутда).

Қиморбоз — «МОСКВА» (эрталаб соат 11, кундуз соат 1, 5.30 ва кеч соат 7 да), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда, кундуз ва кечқурун).

Элликка эллик — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11, кундуз соат 12, 2, 4, кеч соат 6, 8, 9, 10 да), «ВОСТОК» (тоқ соатларда), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда, кундуз ва кечқурун).

Сибирлик аёл (кундуз соат 2.15 ва кеч соат 7 да), Мовий муз (кундуз соат 12, 5 ва кеч соат 9.30 минутда) — «ЧАЙКА».

Элликка эллик; Сениям, шошмайтур! (5 серия) ва Жосуслик эҳтирослари «ЎЗБЕКИСТОН» эрталаб соат 10, кундуз соат 1, 4, кеч соат 7 да ва 9.40 минутда), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 11.30, кундуз соат 2.30, 5.20 ва кеч соат 8 да).

Кулгили қиз — «МОСКВА» (кундуз соат 3 ва кеч соат 8.30 минутда).

Инсоний севинг — ҲАМЗА номли (эрталаб соат 11.30, кундуз соат 2.30, 5.30 ва кеч соат 8.30 минутда).

Ватерлоо — «ВОСТОК» (кеч соат 8.30 минутда).

19 лар комитети — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 3, кеч соат 6 ва 8.45 минутда).

Энг сўнгги кун — «СПУТНИК» (кундуз соат 1, 3, 5 ва кеч соат 7 да).

ҚАДРЛИ ДЎСТЛАР!

Тошкент саёҳат ва экскурсиялар бюроси
Март ва апрель ойларида қуйидаги туристик сафарларга

ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

САМОЛЁТДА

МОСКВАГА — 12 кунга — 15 ва 27 мартда;
10 кунга — 8 ва 18 апрелда;
ЛЕНИНГРАДГА — 10 кунга — 13 ва 23 мартда;
2, 12, 22 апрелда;
КИЕВГА — 10 кунга — 1, 12 ва 23 апрелда.

ПОЕЗДДА

«ЎЗБЕКИСТОН» туристик поездида: «Тошкент — Куйбишев — Ульяновск — Қозон — Ленинград — Новгород — Ярославль — Тошкент» маршрути бўйича — 13 мартдан 28 мартгача.

«ДИЛОРОМ» туристик поездида: «Тошкент — Урганч — Бухоро — Самарқанд — Тошкент» маршрути бўйича — 27 мартдан 1 апрелгача.

«ЎЗБЕКИСТОН» туристик поездида: «Тошкент — Смоленск — Минск — Брест — Вильнюс — Каунас — Калининград — Рига — Таллин — Ленинград — Ярославль — Куйбишев — Ульяновск — Тошкент» маршрути бўйича 5 апрелдан 26 апрелгача.

«ЎЗБЕКИСТОН» туристик поездида: «Тошкент — Новосибирск — Томск — Красноярск — Иркутск — Подун остоналари — Красноярск — Новосибирск — Омск — Тошкент» маршрути бўйича — 11 апрелдан 27 апрелгача.

«ДИЛОРОМ» туристик поездида: «Тошкент — Самарқанд — Бухоро — Тошкент» маршрути бўйича — 27 апрелдан 30 апрелгача.

ҚАҲРАМОН ШАҲАР ВОЛГОГРАДГА — 12 кунга (Волга бўйлаб 7 кунлик саёҳат ҳам шу ҳисобга киради) — 22 апрелдан 3 майгача.

Справкалар учун Тошкент саёҳат ва экскурсиялар бюросига қуйидаги адрес бўйича мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳар, Т. Шевченко кўчаси, 44-уй, телефон 32-09-72.

«УЗСЕЛЬХОЗТЕХНИКА»НИНГ ЮҚОРИ ЧИРЧИҚДАГИ ТАЖРИБА ЗАВОДИ

металл кесувчи станокларни — токарлик, фрезер, пармалаш станокларини капитал ремонтга

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Ремонт 30-35 кун мобайнида бажарилади.

Мурожаат учун адрес: Тошкент область, Юқори Чирчиқ райони, Йирик қишлоғи.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИ
1973 ЙИЛ
ФУТБОЛ
МАВСУМИГА
АБОНЕМЕНТЛАРНИ ТАРҚАТАДИ

Абонементлар стадионнинг марказий кассасида ва район кассаларида нақд пулга эрталаб соат 10 дан кеч 7 гача сотилади.

БАХТЛИ РАҚАМЛАР

9, 18, 21, 33, 36, 47.

10 мартда Иваново шаҳрида ўтказилган «СПОРТЛОТО»нинг навбатдаги тиражида юқоридаги рақамларга ютуқ чиқди.

СССР ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИ
ТОШКЕНТ МАХСУС ЎРТА МИЛИЦИЯ МАКТАБИ
1973-74 ЎҚУВ ЙИЛИГА

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мактаб ички ишлар бўлимларига ўрта юридик маълумотли бошлиқлар составини тайёрлайди.

Мактабга ёши 30 гача бўлган Ички ишлар министрлиги органларида ишловчи ходимлари, ва армия хизматини ўтаб келган гражданлар қабул қилинади.

Ўқиш муддати — 2 йил. Ўқиш рус тилида олиб борилади.

Машғулотлар — 1 октябрдан бошланади.

Кириш имтиҳонлари 1 сентябрдан бошланади.

Кирувчилар СССР тарихидан (оғзаки), рус тили ва грамматикасидан (иншо), маҳаллий ўрта мактабларни битирганлар (баён) имтиҳонларини топширадилар.

Қабул қилинганлар кийим-бош, ётоқхона, бепул овқат, 40 сўм миқдорида стипендия ва бошқа имтиёзлар билан таъминланадилар.

Мактабга киришни хоҳловчилар Область ижроия комитетлари ички ишлар бошқармаларининг кадрлар бўлимига мурожаат қилишлари керак.

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институти ректорати, партия комитети ва маҳаллий комитети рус ва ғарб адабиёти кафедрасининг доценти Қ. Азизовга умр йўлдоши **Сайёра РАИМОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700.029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 ◆ ТЕЛЕФОНЛАР эълонлар — 338142. коммутатор — 330249 дан 330258 гача.